

Þjóðaratkvæði
laugardaginn 20. október 2012

Þjóðaratkvæðagreiðslan

Alþingi ályktaði 24. maí 2012 að efna til ráðgefandi þjóðaratkvæðagreiðslu um tillögur stjórnlagaráðs að nýrri stjórnarskrá sem ráðið afhenti forseta Alþingis 29. júlí 2011.

Atkvæðagreiðslan fer fram á grundvelli laga nr. 91/2010 um framkvæmd þjóðaratkvæðagreiðslna. Með henni verður leitað eftir afstöðu þjóðarinnar til þess hvort Alþingi eigi að leggja tillögur stjórnlagaráðs til grundvallar frumvarpi að nýrri stjórnarskrá, auk afstöðu til fimm tilgreindra spurninga.

Niðurstöðurnar eru ráðgefandi og eru ekki lagalega bindandi fyrir Alþingi. Atkvæðagreiðslan gefur til kynna vilja kjósenda í málinu við meðferð stjórnarskrárfumvarps á Alþingi.

Í bæklingi þessum er fjallað um

- hvað kosið verður um í atkvæðagreiðslunni 20. október 2012,
- hvað ráðgefandi þjóðaratkvæðagreiðsla felur í sér,
- hvað gerist að lokinni þjóðaratkvæðagreiðslu,
- forsögu og hlutverk stjórnlagaráðs.

Þá er tillögum stjórnlagaráðs og texta stjórnarskrár stillt upp í samliggjandi dálkum í bæklingnum.

Alþingi hefur þrisvar sinnum áður efnt til ráðgefandi atkvæðagreiðslu: árið 1908 um innflutningsbann á áfengi, 1916 um þegnskylduvinnu karlmannna og 1933 um afnám áfengisbanns. Kosningabátttaka var mest 71,5% árið 1908 en minnst 45,3% árið 1933. Í öllum tilvikum var farið eftir vilja meirihluta þeirra sem greiddu atkvæði.

Lagastofnun Háskóla Íslands var af hálfu skrifstofu Alþingis falin umsjón með texta kynningarefnis.

Ítarlegri upplýsingar um tillögur stjórnlagaráðs, athugasemdir við tillögurnar, skýrsla stjórnlaganefndar, viðhorf þjóðfundar 2010, skjöl frá Alþingi og annað ítarefni, eru á vefnum thjodaratkvaedi.is

Efnisyfirlit

Bls. 3 Framkvæmd atkvæðagreiðslu

Bls. 4 Spurning nr. 1 – Tillögur stjórnlagaráðs

Bls. 6 Spurning nr. 2 – Náttúruauðlindir

Bls. 8 Spurning nr. 3 – Þjóðkirkja

Bls. 10 Spurning nr. 4 – Persónukjör

Bls. 12 Spurning nr. 5 – Atkvæðavægi

Bls. 14 Spurning nr. 6 – Þjóðaratkvæðagreiðslur

Bls. 16 Um stjórnlagaráð og forsögu

Bls. 17 Tillögur stjórnlagaráðs og texti stjórnarskrár Íslands

KJÖRSEÐILL

Ráðgefandi þjóðaratkvæðagreiðsla um tillögur stjórnlagaráðs að frumvarpi til stjórnarskipunarlaganna og tiltekin álitafni þeim tengd, skv. ályktun Alþings 24. maí 2012.

Merkið í annan hvorn ferning hverrar spurningar.
Kjósandi getur sleppt því að svara einstökum spurningum.

1. Vilt þú að tillögur stjórnlagaráðs verði lagðar til grundvallar frumvarpi að nýrri stjórnarskrá?

- Já, ég vil að tillögur stjórnlagaráðs verði lagðar til grundvallar frumvarpi að nýrri stjórnarskrá.
 Nei, ég vil ekki að tillögur stjórnlagaráðs verði lagðar til grundvallar frumvarpi að nýrri stjórnarskrá.

2. Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði náttúruauðlindir sem ekki eru í einkaeigu lýstar þjóðareign?

- Já
 Nei

3. Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði ákvæði um þjóðkirkju á Íslandi?

- Já
 Nei

4. Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði persónukjör í kosningum til Alþings heimilað í meira mæli en nú er?

- Já
 Nei

5. Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði ákvæði um að atkvæði kjósenda alls staðar að af landinu vegi jafnt?

- Já
 Nei

6. Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði ákvæði um að tiltekið hlutfall kosningarbærra manna geti krafist þess að máli fari í þjóðaratkvæðagreiðslu?

- Já
 Nei

Stjórnarskrá er breytt þannig að frumvarp er lagt fram á Alþingi. Það er rætt við þjáfr umræður og getur tekið breytingum í meðförum þingsins. Verði frumvarpið samþykkt skal njúfa Alþingi og kjósa nýtt þing. Frumvarpið er þá lagt fram að nýju og samþykki Alþingi það óbreytt taka breytingarnar gildi að fenginni staðfestingu forseta. Stjórnlagaráð hefur skilað Alþingi tillögum að frumvarpi að nýrri stjórnarskrá. Verði það lagt fram sem frumvarp á Alþingi fær það þá meðferð sem lýst hefur verið.

Framkvæmd atkvæðagreiðslu

Á kjörseðli eru sex spurningar sem hægt er að svara játandi eða neitandi. Kjósandi hefur val um að svara einni, nokkrum eða öllum spurningunum.

Atkvæði telst gilt ef minnst einni spurningu af sex er svarað. Atkvæði skal meta ógilt ef kjörseðill er auður líkt og í alþingiskosningum.

Kjörskrár miðast við íbúaskrá þjóðskrár þremur vikum fyrir kjördag. Um kosningarrétt og kjörskrá fer á sama hátt og við alþingiskosningar.

Atkvæðagreiðsla utan kjörfundar hófst 25. ágúst.

Gera má ráð fyrir að niðurstöður talningar liggja fyrir daginn eftir atkvæðagreiðsluna í einstökum kjördæmum.

Landskjörstjórn lýsir yfir endanlegum úrslitum að lokinni yfirferð gerðabóka yfirkjörstjórna og eftir að hafa úrskurðað um mögulega ágreiningsseðla.

Spurning nr. 1

Tillögur stjórnlagaráðs

.....

1. Vilt þú að tillögur stjórnlagaráðs verði lagðar til grundvallar frumvarpi að nýrri stjórnarskrá?

- Já**, ég vil að tillögur stjórnlagaráðs verði lagðar til grundvallar frumvarpi að nýrri stjórnarskrá.
- Nei**, ég vil ekki að tillögur stjórnlagaráðs verði lagðar til grundvallar frumvarpi að nýrri stjórnarskrá.
-

Í fyrstu spurningunni er leitað eftir afstöðu kjósenda til þess hvort leggja eigi tillögur stjórnlagaráðs til grundvallar verði lagt fram frumvarp að nýrri stjórnarskrá á Alþingi.

Núgildandi fyrirkomulag

Stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands nr. 33 17. júní 1944 á rætur að rekja til stjórnarskráa frá 1874 og 1920. Við lýðveldisstofnunina var ekki öðru breytt en því sem nauðsynlegt var vegna sambandsslita við Danmörku. Ein meginbreytingin, sem þá var gerð, fólst í synjunarvaldi forseta samkvæmt 26. grein. Til stóð að endurskoða stjórnarskrána síðar.

Ýmsar breytingar hafa verið gerðar á stjórnarskránni á umliðnum áratugum. Ákvæðum um kosningar og kjördæmskipan hefur verið breytt oftast, síðast 1999. Þá voru breytingar gerðar árið 1991 er varða störf Alþingis og árið 1995 var nýr mannréttindakafli samþykktur. Tilraunir til heildar-endurskoðunar á stjórnarskránni hafa ekki borið árangur.

Tillögur stjórnlagaráðs

Tillögur stjórnlagaráðs gera ráð fyrir að ný stjórnarskrá Íslands verði sett og er efnisskipan og framsetningu breytt frá gildandi stjórnarskrá í veigamiklum atriðum. Samkvæmt tillögunum mun greinum stjórnarskrárinnar fjölga úr 81 í 114. Auk aðfaraorða skiptist texti hennar í níu kafla: um undirstöður; mannréttindi og náttúru; Alþingi; forseta Íslands; ráðherra og ríkisstjórn; dómsvald; sveitarfélög; utanríkismál og lokaákvæði. Í inngangskafli skýringa, sem fylgja tillögunum, er að finna yfirlit um meginefni þeirra og helstu breytingar sem felast í þeim frá gildandi stjórnarskrá.

Í skýringum með tillögum stjórnlagaráðs segir meðal annars að ráðið hafi haft þrjú leiðarstef í störfum sínum: valddreifingu, gegnsæi og ábyrgð. Við endurskoðun á valdþáttum og valdmörkum ríkisins er lögð áhersla á að öllu valdi fylgi ábyrgð.

Ekki eru tók á að fjalla efnislega um öll einstök ákvæði, nýmæli eða breytingar í tillögum stjórnlagaráðs í þessum bæklingi. Nánari upplýsingar um tillögur stjórnlagaráðs, skýringar og athugasemdir, eru á vefnum thjodaratkvaedi.is og eru kjósendur hvattir til að kynna sér þær nánar.

Umræður og álitamál

Lengi hefur verið rætt um nauðsyn þess að endurskoða litlekna þætti stjórnarskrárinnar. Hins vegar hefur verið ágreiningur um hvort byggja eigi á núgildandi stjórnarskrá eða semja nýja stjórnarskrá frá grunni. Stjórn málaflakkar, sem nú sitja á Alþingi, hafa ekki sammælt um að halda áfram sameiginlegri vinnu á grundvelli tillagna stjórnlagaráðs, meðal annars vegna deilna um þetta atriði.

Ráðgefandi atkvæðagreiðsla

Eins og áður segir er niðurstaða þjóðaratkvæðagreiðslunnar ráðgefandi. Stjórnarskrá Íslands verður eingöngu breytt sé breytingin samþykkt á tveimur þingum og fari alþingiskosningar fram í millitíðinni. Þessu ferli er lýst í 79. grein stjórnarskrárinnar og birtist einnig í eftirfarandi skýringartexta á kjörseðlinum sjálfum:

„Stjórnarskrá er breytt þannig að frumvarp er lagt fram á Alþingi. Það er rætt við þrjár umræður og getur tekið breytingum í meðförum þingsins. Verði frumvarpið samþykkt skal rjúfa Alþingi og kjósa nýtt þing. Frumvarpið er þá lagt fram að nýju og samþykki Alþingi það óbreytt taka breytingarnar gildi að fenginni staðfestingu forseta. Stjórnlagaráð hefur skilað Alþingi tillögum að frumvarpi að nýrri stjórnarskrá. Verði það lagt fram sem frumvarp á Alþingi fær það þá meðferð sem lýst hefur verið.“

Alþingi getur því ekki framselt löggjafarvald sitt með bindandi hætti og var stjórnlagaráði í samræmi við ákvæði stjórnarskrár „falið ráðgefandi hlutverk við Alþingi“, eins og segir í greinargerð með tillögu til þingsályktunar um skipun stjórnlagaráðs. Fer því um meðferð málsins á Alþingi samkvæmt ákvæðum stjórnarskrár, lögum um þingsköp Alþingis, og nánari ákvörðunum og samþykktum sem Alþingi kann að gera um málsmeðferðina.

Ekki liggur enn fyrir hvort lagt verði fram stjórnarskrárfrumvarp á Alþingi eða hver muni gera það en rétt til þess hafa einstakir þingmenn og ráðherrar svo og ríkisstjórnin.

Frá því að stjórnlagaráð skilaði Alþingi tillögum sínum að nýrri stjórnarskrá sumarið 2011 hefur stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd Alþingis haft þær til umfjöllunar. Nefndinni hafa borist fjölmargar umsagnir og athugasemdir við tillögurnar, sjá vefinn thjodaratkvaedi.is, og hún hefur rætt við ýmsa sérfræðinga um efni þeirra. Þá fól nefndin starfshópi fjögurra lögfræðinga að fara yfir tillögurnar í heild í maí sl. Sú vinna stendur nú yfir og henni lýkur eftir að þjóðaratkvæðagreiðslan hefur farið fram. Starfshópnum var falið

að skoða og fara lagatæknilega yfir tillögur stjórnlagaráðs að nýrri stjórnarskrá, meðal annars með tilliti til

- mannréttindasáttmála sem íslenska ríkið hefur skuldbundið sig til að fara eftir,
- innra samræmis og mögulegra mótsagna,
- réttarverndar miðað við gildandi stjórnarskrá og greinargerð með tillögum,
- málssóknamöguleika gegn ríkinu.

Athugasemdir starfshópsins eða umsagnir annarra, sem þegar hafa komið fram eða koma fram síðar, geta leitt til þess að Alþingi breyti, umorði eða felli niður tiltekin ákvæði í tillögum stjórnlagaráðs eða bæti inn nýjum við meðferð stjórnarskrárfrumvarps.

Ferlið eftir þjóðaratkvæðagreiðslu

Það er lögbundin meðferð allra frumvarpa á Alþingi að þau geta breyst í meðförum þingsins, ýmist í kjölfar skriflegra eða munnlegra athugasemda eða umræðna á Alþingi. Það á einnig við um stjórnarskrárfrumvarp hvort sem það verður lagt fram með breytingum eða óbreytt miðað við tillögur stjórnlagaráðs.

Rjúfa ber Alþingi og stofna til almennra þingkosninga ef samþykktar eru breytingar á stjórnarskrá. Venja er því að breytingar á stjórnarskrá séu ekki afgreiddar fyrr en við lok kjörtímabils.

- Sjá tillögur stjórnlagaráðs og texta stjórnarskrár Íslands á bls. 17-47.

Spurning nr. 2

Náttúruauðlindir

.....
2. *Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði náttúruauðlindir, sem ekki eru í einkaeigu, lýstar þjóðareign?*

- Já**
 Nei
-

Hér er spurt hvort náttúruauðlindir, sem ekki eru í einkaeigu, skuli lýstar þjóðareign. Í spurningunni er ekki skilgreint hvaða merkingu hugtakið þjóðareign hefur eða hvað telst til náttúruauðlinda.

Núgildandi fyrirkomulag

Í stjórnarskrá Íslands er ekki ákvæði um eignarhald á náttúruauðlindum, nýtingu þeirra eða meðferð að öðru leyti en því að 2. málsgrein 72. greinar stjórnarskrárinnar heimilar að réttur erlendra aðila til að eiga fasteignaréttindi eða hlut í atvinnufyrirtæki hér á landi sé takmarkaður. Löggjafanum er heimilt að setja reglur um meðferð, nýtingu og eignarhald á auðlindum hvort sem þær eru í einkaeigu, ríkiseigu eða eru eigendalausar. Ýmsar reglur um eignarhald á auðlindum, t.d. eignarhald ríkisins á þjóðlendum og auðlindum hafsbotsins, svo og meðferð auðlinda, t.d. kvótakerfi í fiskveiðum í sjó, er þannig að finna í almennum lögum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Í 34. grein tillagna stjórnlagaráðs um náttúruauðlindir er kveðið á um að auðlindir í náttúru Íslands, sem ekki eru í einkaeigu, séu sameiginleg og ævarandi eign þjóðarinnar. Enginn geti fengið auðlindirnar eða réttindi tengd þeim til eignar eða varanlegra afnota, aldrei megi selja þær eða veðsetja og þær verði nýttar til hagsbóta fyrir þjóðina alla. Af skýringum stjórnlagaráðs við tillöguna má ráða að hugtakið þjóðareign er ætlað að skapa eignarétt í lagalegri merkingu. Ákvæðinu er ætlað að stofna til sérstakrar tegundar eignarréttar yfir auðlindum þar sem eignarétti einkaaðila sleppir. Auk þess er fullveldisréttur íslenska ríkisins yfir náttúruauðlindum íslensks yfirráðasvæðis áréttuður.

Í tillögnum eru náttúruauðlindir í þjóðareign skilgreindar sem hvers kyns náttúrugæði, svo sem nytjastofnar, aðrar auðlindir hafs og hafsbots innan íslenskrar lögsögu og uppsprettur vatns- og virkjunarréttinda, jarðhita- og námaréttinda. Þá má ákveða í almennum lögum að auðlindir

undir tiltekinni dýpt frá yfirborði jarðar verði þjóðareign. Í skýringum segir að talin séu upp dæmi um helstu tegundir auðlinda í þjóðareignu en upptalningunni sé ekki ætlað að vera tæmandi.

Umræður og álitamál

Undanfarin ár og áratugi hefur í ýmsum Evrópuríkjum verið kveðið á um eignarrétt ríkisins eða þjóðarinnar á auðlindum í stjórnarskrá. Hins vegar hafa slík ákvæði ekki ætíð sömu merkingu eða stefna að sömu markmiðum. Skiptar skoðanir hafa verið hérlendis um útfærslu slíks ákvæðis í stjórnarskrá.

Með náttúruauðlind er venjulega átt við hvers kyns þætti náttúrunnar, jarðarinnar, lífríkisins, vatns, sjávar, lofts eða sólarljóss sem falið geta í sér verðmæti. Þegar um er að ræða nýtingu villtra dýra getur nýtingar- eða veiðiréttur verið í einka- eða ríkiseigu. Hins vegar geta villt dýr, t.d. óveiddur fiskur, strangt til tekið ekki verið eign í venjulegum skilningi nema dýrin séu veidd eða tekin í vörslur.

Á þessum grundvelli hefur verið bent á að ekki sé ljóst hvaða gæði falli undir hugtakið þjóðareign ef henni er ætlað að stofna til eiginlegs eignarréttar. Þá hefur því

einnig verið haldið fram að „þjóðin“ sé of óákveðinn hópur til að geta talist eigandi einhvers. Þjóðareign sé því í raun ríkiseign.

Tillögur um auðlindaákvæði í stjórnarskrá má rekja a.m.k. aftur til sjöunda áratugar síðustu aldar hér á landi. Í þeim tillögum hefur hugtakið „eign þjóðarinnar“, „þjóðareign“ eða „sameign þjóðarinnar“ þó ekki ætíð verið notað í sömu merkingu.

Annars vegar hefur hugtakið verið látið vísa til eignarréttar í lagalegum skilningi og þá þannig að í þjóðareign felst í raun eignarréttur ríkisins. Jafnan hefur verið gerður sá fyrirvari í þeim tillögum að eingöngu auðlindir, sem ekki eru í einkaeigu, teljist til þjóðareignar.

Á hinn bóginn hefur með hugtakinu verið vísað til þess að fullveldisréttur íslenska ríkisins feli í sér rétt ríkisins til að hlutast til um að náttúruauðlindir séu nýttar til hagsbóta þjóðinni allri. Í þeim tilvikum hefur hugtakið þjóðareign verið látið ná til hvers kyns náttúruauðlinda hvort heldur þær eru í einkaeigu, ríkiseigu eða eigendalausar.

- Sjá 34. grein tillagna stjórnlagaráðs á bls. 25.

Spurning nr. 3

Þjóðkirkja

.....

3. Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði ákvæði um þjóðkirkju á Íslandi?

- Já**
 Nei
-

Hér er leitað eftir afstöðu kjósenda til þess hvort hann vilji að áfram verði ákvæði í stjórnarskrá um þjóðkirkju íslensku þjóðarinnar. Ekki er spurt um aðskilnað ríkis og núverandi þjóðkirkju.

Núgildandi fyrirkomulag

Í 62. grein stjórnarskrárinnar segir að hin evangelíska lúterska kirkja skuli vera þjóðkirkja á Íslandi og ríkisvaldið skuli að því leyti styðja hana og vernda. Þessu má breyta með lögum sem er undantekning frá því sem almennt gildir um stjórnarskrárbreytingar. Sú sérregla gildir þó samkvæmt 2. málsgrein 79. greinar stjórnarskrárinnar að breytingar á kirkjuskipan ríkisins eru háðar samþykki þjóðarinnar í þjóðaratkvæðagreiðslu.

Ekki er nánar lýst í stjórnarskránni í hverju stuðningur og vernd við þjóðkirkjuna felst en lýsing á því kemur fram í

almennum lögum, einkum lögum um stöðu, stjórn og starfs-hætti þjóðkirkjunnar nr. 78/1997. Litið hefur verið svo á að vegna sérstakrar stöðu sinnar hafi þjóðkirkjan ákveðnar skyldur í íslensku samfélagi sem henni ber að rækja gagnvart öllum almenningi en ekki aðeins þeim sem eru í söfn-uði hennar.

Tillögur stjórnlagaráðs

Í tillögum stjórnlagaráðs er gert ráð fyrir því í 19. grein að kirkjuskipan ríkisins verði ekki ákveðin í stjórnarskrá og þjóðkirkjunnar verði því ekki lengur getið þar.

Lagt er til að kirkjuskipan verði ákveðin með almennum lögum og breytingar á þeim lögum skuli lagðar í þjóðar-atkvæði þannig að þjóðin hafi áfram rétt til að taka beina afstöðu til málefnisins eins og stjórnarskráin tryggir nú. Ákvæði um þjóðaratkvæðagreiðslu yrði þá bætt inn í lög

um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar og héldu lögin að öðru leyti áfram gildi sínu.

Í skýringum við tillögu stjórnlagaráðs segir að tilgangur greinarinnar sé að auðvelda löggjafar- og framkvæmdarvaldi að taka í framtíðinni ákvörðun um kirkjuskipan á Íslandi. Sú ákvörðun muni hafa í för með sér þjóðaratkvæðagreiðslu þar sem þjóðin sjálf ákveður hvernig hún vill haga þessu máli í framtíðinni.

Umræður og álitamál

Þjóðkirkju- eða ríkiskirkjuskipan er við lýði víða í Evrópu. Íslenska stjórnarskrárákvæðið um efnid er rakið til dönsku stjórnarskrárinnar þar sem efnislega samhljóða ákvæði stendur enn í dönsku stjórnarskránni frá 1953. Þetta fyrirkomulag hefur samkvæmt dómi Hæstaréttar¹ talist samræmast trúfrelsis- og jafnræðisreglum stjórnarskrárinnar og alþjóðlegum mannréttindasamningum, sem Ísland hefur fullgilt, svo lengi sem það skerðir ekki rétt manna til að aðhyllast aðra trú, stofna trúfélög eða standa utan þjóðkirkju og trúfélaga og einstaklingum er ekki mismunað af þeirri ástæðu.

¹) Dómur Hæstaréttar Íslands frá 25. október 2007, mál nr. 109/2007.

Reglur stjórnarskrár eru sáttmáli um skipulag ríkisins og stöðu þegnanna innan þess. Þessar reglur eru því mikilvægari en aðrar og ganga framar almennum lögum. Ákvæði í stjórnarskrá um að hin evangeliska lúterska kirkja skuli vera þjóðkirkja á Íslandi hefur í för með sér að þjóðkirkjunni er fengið hlutverk sem hluti af stjórnarskrárbundinni þjóðfélagsskipan.

Skiptar skoðanir voru um málið meðal sérfræðinga sem stjórnlagaráð leitaði til. Sumir telja að með því að fella burt ákvæði um þjóðkirkju úr stjórnarskránni og kveða á um kirkjuskipan í almennum lögum sé verið að taka fyrstu skref í átt að aðskilnaði ríkis og kirkju. Aðrir hafa látið í ljós þá skoðun að ekki sé hægt að fella niður þjóðkirkjuákvæði án þess að leggja þá ákvörðun í bindandi þjóðaratkvæði í samræmi við 2. málsgrein 79. greinar stjórnarskrárinnar þar sem það feli í sér breytta kirkjuskipan. Enn aðrir telja niðurfellinguna standast eins og tillagan gerir ráð fyrir.

- Sjá 62. grein stjórnarskrárinnar og 19. grein tillagna stjórnlagaráðs á bls. 21-22.

Spurning nr. 4

Persónukjör

.....
4. *Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði persónukjör í kosningum til Alþingis heimilað í meira mæli en nú er?*

- Já**
 Nei
-

Spurningin á kjörseðlinum snýst um hvort setja eigi í stjórnarskrá ákvæði um persónukjör sem gengur lengra en ákvæði núgildandi kosningalaga. Ekki er spurt um hversu langt eigi að ganga í útfærslu þess að heimila persónukjör í stjórnarskránni.

Með persónukjöri er átt við að kjósandi geti kosið einstaka frambjóðendur, einn eða fleiri, af lista á kjörseðli í stað þess að kjósa á milli lista stjórnmalaflokka eins og tíðkast hefur í alþingiskosningum á Íslandi.

Núgildandi fyrirkomulag

Engin ákvæði um persónukjör eru í núgildandi stjórnarskrá. Samkvæmt 82. grein laga um kosningar til Alþingis nr. 24/2000 er kjósendum þó heimilt að strika út frambjóðendur eða breyta röð á listanum sem þeir kjósa. Heimild til uppröðunar var rýmkuð með núgildandi kosningalögum en þá höfðu breytingar kjósenda á atkvæðaseðlum lítil sem engin áhrif haft í meira en hálfu öld. Í alþingiskosningum 2007 og 2009 færðust fjórir frambjóðendur niður um eitt

sæti vegna breytinga sem kjósendur gerðu á listanum sem þeir kusu.

Til að breyta röð frambjóðenda um eitt sæti með útstrikun, en það er sú aðferð sem langmest er notuð, þurfa 10-25% kjósenda viðkomandi lista að strika út sama nafnið samkvæmt gildandi ákvæðum. Vilji kjósendur tryggja frambjóðanda öruggt þingsæti eða að frambjóðandi í öruggu sæti falli út af þingi þarf meira til. Allt að helmingur kjósenda listans þarf þá að vera með sams konar útstrikun.

Ákveðin tegund persónukjörs hefur farið fram á Íslandi frá því um 1970 með prófkjörum stjórnmalaflokkanna. Þátttaka í prófkjörum hin síðari ár hefur í flestum tilvikum verið bundin við flokksfélaga eða stuðningsmenn.

Tillögur stjórnlagaráðs

Í tillögum stjórnlagaráðs er í 39. grein gert ráð fyrir því að röð frambjóðenda á lista stjórnmalaflokks hafi ekki áhrif á hvaða frambjóðendur séu kosnir af listanum heldur veljist

frambjóðendur til þingsetu í samræmi við þann fjölda persónulegra atkvæða sem þeir hljóta. Þeir kjósendur sem eingöngu velja lista eftirláta þar með öðrum kjósendum að ákvarða röð frambjóðenda á listanum hvort sem margir eða fáir nýta þann möguleika. Gert er ráð fyrir að kjósendur megi velja frambjóðendur af listum ólíkra stjórnmalasamtaka en löggjafanum verði eftirlátið að ákveða hvort sú heimild verði nýtt.

Umræður og álitamál

Víðast hvar ganga reglur um persónukjör skemur en tilögur stjórnlagaráðs. Í Færeyjum og Finnlandi, Hollandi og á Írlandi er persónukjör þó alls ráðandi. Kjósendur ráða því á kjörstað hverjir ná kjöri af hverjum lista, svipað og stjórnlagaráð leggur til. Þá eru dæmi um blandaðar leiðir, uppstillingar á listum og persónukjör. Fátítt er að hægt sé að kjósa frambjóðendur þvert á framboðslista en slíkt fyrirkomulag er til dæmis á Írlandi.

Sem dæmi um útfærslu reglna, sem auka val kjósenda um persónur, má nefna að í Svíþjóð eru boðnir fram raðaðir listar. Ef 5% kjósenda framboðslista merkja við tiltekinn frambjóðanda fer hann efst á listann. Sama á við ef merkt er við fleiri en einn; þá fara þeir allir efst á listann og raðast innbyrðis í samræmi við fjölda atkvæða. Sjaldgæft hefur verið að sænskir frambjóðendur hafi náð kjöri vegna slíkra

breytinga en frá því að kerfið var innleitt 1998 hafa 22-30% kjósenda nýtt réttinn til persónukjörs.

Annað dæmi er danska leiðin. Í Danmörku er val um að bjóða fram raðaða eða óraðaða lista en flestir flokkar bjóða fram óraðaða lista. Í þingkosningum 2007 raðaði um helmingur kjósenda frambjóðendum og réð þannig hverjir voru kjörnir af einstökum listum.

Helstu rök fyrir auknu persónukjöri eru þau að með því sé val kjósenda aukið og persónuleg ábyrgð stjórnmalamanna sömuleiðis. Kjósandi hefði þá möguleika á að velja þá einstaklinga sem hann telur hæfasta og treystir best til starfa á þingi.

Helstu rök gegn persónukjöri eru þau að ekki sé hægt að fullyrða hver áhrif slíks kerfis gætu orðið. Mikil áhersla á persónur geti ýtt undir ómálefnalega stjórnmalabaráttu og víða hafi persónukjör skapað vanda við að halda utan um fjárframlög til stjórnmalastarfsemi.

- Sjá 5. málsgrein 39. greinar tillagna stjórnlagaráðs á bls. 27.

Spurning nr. 5

Atkvæðavægi

.....

5. Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði ákvæði um að atkvæði kjósenda alls staðar að af landinu vegi jafnt?

- Já**
 Nei
-

Hér er spurt hvort atkvæði kjósenda alls staðar að af landinu eigi að vega jafnt. Ekki er spurt hvort landið skuli vera eitt eða fleiri kjördæmi.

Misvægi eða jafnt vægi atkvæða

Misvægi atkvæða þýðir að í einu kjördæmi þarf fleiri atkvæði til þess að fá þingmann kosinn en í öðru. Í alþingiskosningum 2009 voru 2.366 kjósendur á kjörskrá að baki hverjum kjörnum þingmanni í Norðvesturkjördæmi en 4.850 í Suðvesturkjördæmi. Þingmaður í Suðvesturkjördæmi þurfti þannig að fá ríflega tvöfalt fleiri atkvæði en þingmaður í Norðvesturkjördæmi til að ná kjöri.

Jafnt vægi atkvæða þýðir að slíkur munur er ekki á milli kjördæma. Í alþingiskosningum 2009 voru kjósendur á kjörskrá að baki hverjum kjörnum þingmanni í Reykjavíkurborg 3.977 en 3.979 í Reykjavíkurborgkjördæmi

norður. Milli þessara tveggja kjördæma var því jafnt vægi atkvæða.

Núverandi fyrirkomulag

Allt frá fyrstu alþingiskosningunum 1844 hafa Íslendingar búið við misvægi atkvæða eftir kjördæmum en það hefur þó minnkað á undanförunum árum.

Samkvæmt 5. málsgrein 31. greinar stjórnarskrárinnar má atkvæðamisvægi ekki vera meira en einn á móti tveimur og þingsæti færast milli kjördæma ef enn meira misvægi skapast. Það gerðist árin 2003 og 2009 í Norðvesturkjördæmi. Við næstu alþingiskosningar mun eitt þingsæti færast frá Norðvesturkjördæmi til Suðvesturkjördæmis þar sem verða þá 13 sæti en voru 12 árið 2009. Þingmenn Norðvesturkjördæmis verða þar af leiðandi átta í næstu kosningum en voru níu árið 2009.

Tillögur stjórnlagaráðs

Stjórnlagaráð leggur til í 39. grein að öll atkvæði á landinu vegi jafnt. Alþingi geti ákveðið að landið verði eitt kjördæmi en því sé líka heimilt að skipta landinu í kjördæmi og þá þannig að hluti þingmanna verði kosinn í kjördæmum, mest 30 þingmenn af 63. Í skýringum með tillögunni segir að um sé að ræða efnislega nýja reglu sem kveður á um að atkvæðavægi kjósenda alls staðar á landinu skuli vera það sama. Farinn sé viss meðalvegur í því hvort landið skuli vera eitt kjördæmi eða ekki þannig að frambjóðendur geti beint framboði sínu að afmörkuðum svæðum eða kjördæmum en kjósendum standi samt allir frambjóðendur landsins til boða.

Umræður og álitamál

Öll Norðurlöndin nema Færeyjar kjósa þingmenn úr kjördæmum og sama á við um flest önnur vestræn lýðræðisríki. Í kjördæmakerfi er flókið að tryggja jafnvægi milli kjördæma. Unnt er þó að ná meira atkvæðajafnvægi en nú er og jafnvel nokkurn veginn jöfnu vægi atkvæða í slíku kerfi.

Helstu rök fyrir jöfnu vægi atkvæða á bak við hvern þingmann eftir landshlutum eru þau að eðlilegt sé að atkvæði allra kjósenda vegi jafnt, óháð búsetu og öðrum félagslegum þáttum.

Helstu rök fyrir misvægi atkvæða eru að áhrif þéttbýlis séu of mikil á kostnað dreifbýlis. Eðlilegt sé því að íbúar dreifðra byggða, fjarri aðsetri stjórnsýslu og ríkisvalds, hafi fleiri þingmenn á Alþingi en fólksfjöldinn einn segir til um.

- Sjá 31. grein stjórnarskrárinnar og 39. grein tillagna stjórnlagaráðs á bls. 26-27.

Spurning nr. 6

Þjóðaratkvæðagreiðslur

.....

6. *Vilt þú að í nýrri stjórnarskrá verði ákvæði um að tiltekið hlutfall kosningarbærra manna geti krafist þess að mál fari í þjóðaratkvæðagreiðslu?*

- Já**
- Nei**
-

Markmið spurningar um þjóðaratkvæðagreiðslur er að kanna afstöðu kjósenda til þess hvort stjórnarskráin eigi að mæla fyrir um að tiltekið hlutfall, þ.e. ákveðin prósentutala kjósenda á kjörskrá, geti átt frumkvæði að þjóðaratkvæðagreiðslu um einstök mál. Ekki er spurt um hversu hátt hlutfallið skuli vera.

Núgildandi fyrirkomulag

Í stjórnarskrá Íslands eru engin ákvæði um að kjósendur geti átt frumkvæði að þjóðaratkvæðagreiðslum. Þjóðaratkvæðagreiðslur eru fremur fátíðar í Evrópuríkjum en þeim hefur fjölgað á síðustu áratugum, meðal annars í tengslum við aðild ríkja að Evrópusambandinu. Á Íslandi er ekki ríkið hefð fyrir því að efna til þjóðaratkvæðagreiðslu til að leita eftir áliti þjóðarinnar um tiltekin málefni eða virkja þær heimildir sem stjórnarskráin veitir til að vísa málum í þjóðaratkvæði. Þróun undangenginna áratuga hér á landi hefur

verið svipuð og á öðrum Norðurlöndum þar sem þjóðaratkvæðagreiðslur eru hugsaðar sem ákveðinn varnagli gagnvart fulltrúalýðræðinu og efnt til þeirra við sérstakar aðstæður.

Tillögur stjórnlagaráðs

Í 65. grein tillagna stjórnlagaráðs er gert ráð fyrir að 10% kjósenda geti krafist bindandi þjóðaratkvæðagreiðslu um lög sem Alþingi hefur samþykkt. Sama hlutfall kjósenda geti haft frumkvæði að því að leggja fram þingmál á Alþingi sem síðan skuli borið undir þjóðina í bindandi eða ráðgefandi atkvæðagreiðslu að vali Alþingis samkvæmt 66. grein. Kveðið er á um það í 67. grein tillagnanna að mál, sem lagt er í þjóðaratkvæðagreiðslu að kröfu eða frumkvæði kjósenda, skuli varða almannahag og tilgreint hvaða málaflókkar séu undanþegnir slíkum ákvæðum.

Umræður og álitamál

Í sumum ríkjum, til dæmis í Sviss og á Ítalíu, eru þjóðaratkvæðagreiðslur algengar en þar geta kjósendur átt frumkvæði að því að kalla fram þjóðaratkvæðagreiðslur samkvæmt ákvæðum í stjórnarskrá. Slík ákvæði eru ekki í stjórnarskrám Norðurlanda.

Á Íslandi er að finna ákvæði í 108. grein sveitarstjórnarlaga nr. 138/2011 um frumkvæði íbúa sveitarfélags til að óska eftir almennri atkvæðagreiðslu um tiltekið málefni. Samkvæmt því skal sveitarstjórn verða við slíkri ósk ef 20% kjósenda í sveitarfélagi krefjast atkvæðagreiðslunnar.

Helstu rök fyrir þjóðaratkvæðagreiðslum eru að auka þátttöku og skilning kjósenda á þeim málum sem fjallað er um. Þjóðaratkvæðagreiðslur geta einnig upplýst stjórnvöld um óskir kjósenda og komið á dagskrá málefnum sem ekki hafa vakið áhuga stjórnmalamanna. Í sumum tilvikum geta þjóðaratkvæðagreiðslur verið leið til að útkljá deiluefni sem erfitt er að leysa með öðrum hætti.

Helstu rök gegn fjölgun þjóðaratkvæðagreiðslna eru að þær geti valdið minni kjörsókn og ýtt undir tilhneigingu til að skoða mál ekki í samhengi heldur hvert fyrir sig. Afstaða til annars en þess sem kosið er um hefur stundum áhrif á úrslit þjóðaratkvæðagreiðslna, t.d. afstaða til ríkisstjórnar, og fjársterkir aðilar eða fjölmiðlar geta haft mikil áhrif. Í sumum tilvikum ráða stjórnvöld síðan sjálf hvernig úrslitin eru túlkuð.

- Sjá 65., 66. og 67. greinar tillagna stjórnlagaráðs á bls. 34.

Um stjórnlagaráð og forsögu

Þann 16. júní 2010 samþykkti Alþingi lög nr. 90/2010 um stjórnlagabing. Samkvæmt þeim skyldi boða til ráðgefandi stjórnlagabings til að endurskoða stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands nr. 33 17. júní 1944. Þinginu var falið að fjalla sérstaklega um nokkra tiltekna þætti en það hafði heimild til að skoða fleiri teldi það ástæðu til slíks.

Kosningar til stjórnlagabings fóru fram 27. nóvember 2010 og voru 25 fulltrúar kosnir til setu á þinginu, 15 karlar og 10 konur. Kosningabátttaka var 35%. Framkvæmd kosninganna var kærð og 25. janúar 2011 ógilti Hæstiréttur kosninguna. Í framhaldi af því samþykkti Alþingi ályktun 24. mars þar sem 25 manna stjórnlagaráði, skipað sömu fulltrúum og kosnir voru í stjórnlagabingskosningunni 2010¹, var falið að gera tillögur um breytingar á stjórnarskránni.

Stjórnlaganefnd og þjóðfundur

Samkvæmt lögum um stjórnlagabing skyldi Alþingi kjósa sjö manna stjórnlaganefnd sem fékk þrjú hlutverk:

1. Að undirbúa og standa að þjóðfundi um stjórnarskrármálefni, vinna úr upplýsingum og afhenda stjórnlagabingi.
2. Að annast söfnun og úrvinnslu fyrirliggjandi gagna og upplýsinga um stjórnarskrármálefni sem nýst gætu stjórnlagabingi.
3. Að leggja fram hugmyndir til stjórnlagabings um breytingar á stjórnarskrá þegar það kæmi saman. Stjórnlaganefnd var falið sama verkefni gagnvart stjórnlagaráði.

Þjóðfundur var haldinn 6. nóvember 2010 og sóttu hann 950 fulltrúar, sem valdir voru með slembiúrtaki úr þjóðskrá. Meginniðurstöðum og viðhorfum fundarins var skipt í átta þætti sem var ætlað að draga fram þau atriði sem þátttakendur lögðu áherslu á sem gildi og hugsjónir í nýrri stjórnarskrá: siðgæði; lýðræði; mannréttindi; náttúru

Íslands, vernd og nýtingu; frið og alþjóðasamvinnu; valdreifingu, ábyrgð og gegnsæi; réttlæti, velferð og jöfnuð; land og þjóð.

Nefndin skilaði skýrslu í tveimur bindum og afhenti stjórnlagaráði þegar það kom saman. Í 1. bindi var fjallað um þjóðfund 2010 og niðurstöður hans, valkosti um tillögur að breytingum á stjórnarskrá, auk úttekta og skýrslna. Í 2. bindi voru skýringar á ákvæðum stjórnarskrárinnar, umfjöllun um breytingar á henni og samantekt um stjórnarskrár í nokkrum ríkjum.

Stjórnlagaráð

Stjórnlagaráði var falið að fjalla um sömu atriði og stjórnlagabingi hafði verið ætlað að skoða.

Stjórnlagaráð kom saman 6. apríl 2011 og starfaði til 29. júlí sama ár. Þann dag afhenti ráðið forseta Alþingis tillögur að nýrri stjórnarskrá. Í bréfi, sem fylgdi tillögunum, kom fram að fulltrúar í ráðinu væru einhuga um að veita bæri landsmönnum öllum færi á að greiða atkvæði um nýja stjórnarskrá áður en Alþingi afgreiddi tillögunar endanlega.

Almenningur átti greiðan aðgang að vinnu stjórnlagaráðs en hægt var að senda athugasemdir og erindi í gegnum vefsíðu ráðsins meðan vinnan fór fram. Með þessu móti var boðið upp á að þjóðin gæti í framhaldi af þjóðfundi komið skoðunum sínum að við endurskoðun stjórnarskrárinnar.

Samkvæmt ályktun Alþingis 22. febrúar 2012 kom stjórnlagaráð aftur saman dagana 8.-12. mars 2012 til að fjalla um nokkrar spurningar og tillögur stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar Alþingis um mögulegar breytingar. Í svari ráðsins eru kynntir nokkrir valkostir sem ekki voru taldir raska samræmi tillagna ráðsins. Sjá svarbréf stjórnlagaráðs á vefnum thjodaratkvaedi.is.

¹⁾ Allir nema einn þáðu skipan í stjórnlagaráð en í hans stað kom sá sem raðaðist í 26. sæti.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

Tillögum stjórnlagaráðs og texta stjórnarskrár Íslands hefur verið stillt upp í samliggjandi dálkum. Þannig er hægt að fá yfirsýn yfir tillögur ráðsins og ákvæði stjórnarskrárinnar. Ítarlegri upplýsingar um tillögur stjórnlagaráðs, athugasemdir við tillögurnar, skýrslur stjórnlaganefndar, viðhorf frá þjóðfundi 2010, skjöl frá Alþingi og annað ítarefni eru á vefnum thjodaratkvaedi.is.

Aðfaraorð

Við sem byggjum Ísland viljum skapa réttlátt samfélag þar sem allir sitja við sama borð. Ólíkur uppruni okkar auðgar heildina og saman berum við ábyrgð á arfi kynslóðanna, landi og sögu, náttúru, tungu og menningu.

Ísland er frjálst og fullvalda ríki með frelsi, jafnrétti, lýðræði og mannréttindi að hornsteinum.

Stjórnvöld skulu vinna að velferð íbúa landsins, efla menningu þeirra og virða margbreytileika mannlífs, lands og lífríkis.

Við viljum efla friðsæld, öryggi, heill og hamingju á meðal okkar og komandi kynslóða. Við einsetjum okkur að vinna með öðrum þjóðum að friði og virðingu fyrir jörðinni og öllu mannkyni.

Í þessu ljósi setjum við okkur nýja stjórnarskrá, æðstu lög landsins, sem öllum ber að virða.

I. KAFLI Undirstöður

1. gr.

Stjórnarform.

Ísland er lýðveldi með þingræðisstjórn.

2. gr.

Handhafar ríkisvalds.

Alþingi fer með löggjafarvaldið í umboði þjóðarinnar.

Forseti Íslands, ráðherrar og ríkisstjórn og önnur stjórnvöld fara með framkvæmdarvaldið.

Hæstiréttur Íslands og aðrir dómstólar fara með dómvaldið.

1. gr.

Ísland er lýðveldi með þingbundinni stjórn.

2. gr.

Alþingi og forseti Íslands fara saman með löggjafarvaldið. Forseti og önnur stjórnarvöld samkvæmt stjórnarskrá þessari og öðrum landslögum fara með framkvæmdarvaldið. Dómendur fara með dómvaldið.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

3. gr.

Yfirráðasvæði.

Íslenskt landsvæði er eitt og óskipt. Mörk íslenskrar landhelgi, lofthelgi og efnahagslögsögu skulu ákveðin með lögum.

4. gr.

Ríkisborgararéttur.

Rétt til íslensks ríkisfangs öðlast þeir sem eiga foreldri með íslenskt ríkisfang. Ríkisborgararéttur verður að öðru leyti veittur samkvæmt lögum.

Engan má svipta íslenskum ríkisborgararétti.

Íslenskum ríkisborgara verður ekki meinað að koma til landsins né verður honum vísað úr landi. Með lögum skal skipað rétti útlendinga til að koma til landsins og dveljast hér, svo og fyrir hvaða sakir sé hægt að vísa þeim úr landi.

5. gr.

Skyldur borgaranna.

Stjórnvöldum ber að tryggja að allir fái notið þeirra réttinda og þess frelsis sem í þessari stjórnarskrá felast.

Allir skulu virða stjórnarskrá þessa í hvívetna, sem og þau lög, skyldur og réttindi sem af henni leiða.

II. KAFLI Mannréttindi og náttúra

6. gr.

Jafnræði.

Öll erum við jöfn fyrir lögum og skulum njóta mannréttinda án mismunar, svo sem vegna kynferðis, aldurs, arfgerðar, búsetu, efnahags, fötlunar, kynhneigðar, kynþáttar, litarháttar, skoðana, stjórnáátengsla, trúarbragða, tungumáls, uppruna, ættarnis og stöðu að öðru leyti.

Konur og karlar skulu njóta jafns réttar í hvívetna.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

66. gr., 1. og 2. mgr.

Engan má svipta íslenskum ríkisborgararétti. Með lögum má þó ákveða að maður missi þann rétt ef hann öðlast með samþykki sínu ríkisfang í öðru ríki. Útlendingi verður aðeins veittur íslenskur ríkisborgararéttur samkvæmt lögum.

Íslenskum ríkisborgara verður ekki meinað að koma til landsins né verður honum vísað úr landi. Með lögum skal skipað rétti útlendinga til að koma til landsins og dveljast hér, svo og fyrir hverjar sakir sé hægt að vísa þeim úr landi.

65. gr.

Allir skulu vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, litarháttar, efnahags, ættarnis og stöðu að öðru leyti.

Konur og karlar skulu njóta jafns réttar í hvívetna.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

7. gr.

Réttur til lífs.

Allir hafa meðfæddan rétt til lífs.

8. gr.

Mannleg reisn.

Öllum skal tryggður réttur til að lifa með reisn. Margbreytileiki mannlífsins skal virtur í hvívetna.

9. gr.

Vernd réttinda.

Yfirvöldum ber ætíð að vernda borgarana gegn mannréttindabrotum, hvort heldur sem brotin eru af völdum handhafa ríkisvalds eða annarra.

10. gr.

Mannhelgi.

Öllum skal tryggð mannhelgi og vernd gegn hvers kyns ofbeldi, svo sem kynferðisofbeldi, innan heimilis og utan.

11. gr.

Friðhelgi einkalífs.

Friðhelgi einkalífs, heimilis og fjölskyldu skal tryggð.

Ekki má gera líkamsrannsókn eða leit á manni, leit í húsakynnum hans eða munum, nema samkvæmt dómsúrskurði eða sérstakri lagaheimild. Það sama á við um rannsókn á skjölum og póstsendingum, símtölum og öðrum fjarskiptum, svo og hvers konar sambærilega skerðingu á einkalífi manns.

Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. má með sérstakri lagaheimild takmarka á annan hátt friðhelgi einkalífs, heimilis eða fjölskyldu ef brýna nauðsyn ber til vegna réttinda annarra.

12. gr.

Réttur barna.

Öllum börnum skal tryggð í lögum sú vernd og umönnun sem velferð þeirra krefst.

Það sem barni er fyrir bestu skal ávallt hafa forgang þegar teknar eru ákvarðanir í málum sem það varðar.

Barni skal tryggður réttur til að tjá skoðanir sínar í öllum málum sem það varðar og skal tekið réttmætt tillit til skoðana barnsins í samræmi við aldur þess og þroska.

Stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

71. gr.

Allir skulu njóta friðhelgi einkalífs, heimilis og fjölskyldu.

Ekki má gera líkamsrannsókn eða leit á manni, leit í húsakynnum hans eða munum, nema samkvæmt dómsúrskurði eða sérstakri lagaheimild. Það sama á við um rannsókn á skjölum og póstsendingum, símtölum og öðrum fjarskiptum, svo og hvers konar sambærilega skerðingu á einkalífi manns.

Þrátt fyrir ákvæði 1. mgr. má með sérstakri lagaheimild takmarka á annan hátt friðhelgi einkalífs, heimilis eða fjölskyldu ef brýna nauðsyn ber til vegna réttinda annarra.

76. gr., 3. mgr.

Börnum skal tryggð í lögum sú vernd og umönnun sem velferð þeirra krefst.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

13. gr.

Eignarréttur.

Eignarrétturinn er friðhelgur. Engan má skylda til að láta af hendi eign sína nema almenningsþörf krefji. Þarf til þess lagafyrirmæli og komi fullt verð fyrir.

Eignarrétti fylgja skyldur, svo og takmarkanir í samræmi við lög.

14. gr.

Skoðana- og tjáningarfrelsi.

Allir eru frjálssir skoðana sinna og sannfæringar og eiga rétt á að tjá hugsanir sínar.

Ritskoðun og aðrar sambærilegar tálmanir á tjáningarfrelsi má aldrei í lög leiða. Þó má setja tjáningarfrelsi skorður með lögum til verndar börnum, öryggi, heilsu, réttindum eða mannorði annarra, svo sem nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi.

Stjórnvöld skulu tryggja aðstæður til opinnar og upplýstrar umræðu. Óheimilt er að skerða aðgang að netinu og upplýsingatækni nema með úrlausn dómara og að uppfylltum sömu efnisskilyrðum og eiga við um skorður við tjáningarfrelsi.

Hver og einn ber ábyrgð á framsetningu skoðana sinna fyrir dómi.

15. gr.

Upplýsingaréttur.

Öllum er frjálst að safna og miðla upplýsingum.

Stjórnsýsla skal vera gegnsæ og halda til haga gögnum, svo sem fundargerðum, og skrásetja og skjalfesta erindi, uppruna þeirra, ferli og afdrif. Slíkum gögnum má ekki eyða nema samkvæmt lögum.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

72. gr.

Eignarrétturinn er friðhelgur. Engan má skylda til að láta af hendi eign sína nema almenningsþörf krefji. Þarf til þess lagafyrirmæli og komi fullt verð fyrir.

Með lögum má takmarka rétt erlendra aðila til að eiga fasteignaréttindi eða hlut í atvinnufyrirtæki hér á landi.

73. gr.

Allir eru frjálssir skoðana sinna og sannfæringar.

Hver maður á rétt á að láta í ljós hugsanir sínar, en ábyrgjast verður hann þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar sambærilegar tálmanir á tjáningarfrelsi má aldrei í lög leiða.

Tjáningarfrelsi má aðeins setja skorður með lögum í þágu allsherjarreglu eða öryggis ríkisins, til verndar heilsu eða siðgæði manna eða vegna réttinda eða mannorðs annarra, enda teljist þær nauðsynlegar og samrýmist lýðræðishefðum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

16. gr.

Frelsi fjölmiðla.

Frelsi fjölmiðla, ritstjórnarlegt sjálfstæði þeirra og gegnsætt eignarhald skal tryggja með lögum.

Vernd blaðamanna, heimildarmanna og uppljóstrara skal tryggja í lögum. Óheimilt er að rjúfa nafnleynd án samþykkis þess sem veitir upplýsingar nema við meðferð sakamáls og samkvæmt dómsúrskurði.

17. gr.

Frelsi menningar og mennta.

Tryggja skal með lögum frelsi vísinda, fræða og lista.

18. gr.

Trúfrelsi.

Öllum skal tryggður réttur til trúar og lífsskoðunar, þar með talinn rétturinn til að breyta um trú eða sannfæringu og standa utan trúfélaga.

Öllum er frjálst að iðka trú, einslega eða í samfélagi með öðrum, opinberlega eða á einkavettvangi.

Frelsi til að rækja trú eða sannfæringu skal einungis háð þeim takmörkunum, sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi.

19. gr.

Kirkjuskipan.

Í lögum má kveða á um kirkjuskipan ríkisins.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

64. gr., 2. og 3. mgr.

Öllum er frjálst að standa utan trúfélaga. Enginn er skyldur til að inna af hendi persónuleg gjöld til trúfélags sem hann á ekki aðild að.

Nú er maður utan trúfélaga og greiðir hann þá til Háskóla Íslands gjöld þau sem honum hefði ella borið að greiða til trúfélags síns. Breyta má þessu með lögum.

63. gr.

Allir eiga rétt á að stofna trúfélög og iðka trú sína í samræmi við sannfæringu hvers og eins. Þó má ekki kenna eða fremja neitt sem er gagnstætt góðu siðferði eða allsherjarreglu.

64. gr., 1. mgr.

Enginn má neins í missa af borgaralegum og þjóðlegum réttindum fyrir sakir trúarbragða sinna, né heldur má nokkur fyrir þá sök skorast undan almenntri þegnskyldu.

62. gr.

Hin evangeliska lúterska kirkja skal vera þjóðkirkja á Íslandi, og skal ríkisvaldið að því leyti styðja hana og vernda.

Breyta má þessu með lögum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Nú samþykkir Alþingi breytingu á kirkjuskipan ríkisins og skal þá leggja það mál undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar.

20. gr.

Félagafrelsi.

Öllum skal tryggður réttur til að stofna félög í löglegum tilgangi, þar með talin stjórnmalafélög og stéttarfélög, án þess að sækja um leyfi til þess. Félag má ekki leysa upp með ráðstöfun stjórnvalds.

Engan má skylda til aðildar að félagi. Með lögum má þó kveða á um slíka skyldu ef það er nauðsynlegt til að félag geti sinnt lögmæltu hlutverki vegna almannahagsmuna eða réttinda annarra.

21. gr.

Fundafrelsi.

Öllum skal tryggður réttur til að safnast saman án sérstaks leyfis, svo sem til fundahalda og mótmæla. Réttur þessi skal ekki háður öðrum takmörkunum en þeim sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi.

22. gr.

Félagsleg réttindi.

Öllum skal með lögum tryggður réttur til lífsviðurværis og félagslegs öryggis.

Öllum, sem þess þurfa, skal tryggður í lögum réttur til almannatrygginga og félagslegrar aðstoðar, svo sem vegna atvinnuleysis, barneigna, elli, fátæktar, fötlunar, veikinda, örorku eða sambærilegra aðstæðna.

23. gr.

Heilbrigðisþjónusta.

Allir eiga rétt til að njóta andlegrar og líkamlegrar heilsu að hæsta marki sem unnt er.

Öllum skal með lögum tryggður réttur til aðgengilegrar, viðeigandi og fullnægjandi heilbrigðisþjónustu.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

79. gr., 2. mgr.

Nú samþykkir Alþingi breytingu á kirkjuskipun ríkisins samkvæmt 62. gr. og skal þá leggja það mál undir atkvæði allra kosningarbærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar, og skal atkvæðagreiðslan vera leyning.

74. gr., 1. og 2. mgr.

Rétt eiga menn á að stofna félög í sérhverjum löglegum tilgangi, þar með talin stjórnmalafélög og stéttarfélög, án þess að sækja um leyfi til þess. Félag má ekki leysa upp með ráðstöfun stjórnvalds. Banna má þó um sinn starfsemi félags sem er talið hafa ólöglegan tilgang, en höfða verður þá án ástæðulausrar tafar mál gegn því til að fá því slitið með dómi.

Engan má skylda til aðildar að félagi. Með lögum má þó kveða á um slíka skyldu ef það er nauðsynlegt til að félag geti sinnt lögmæltu hlutverki vegna almannahagsmuna eða réttinda annarra.

74. gr., 3. mgr.

Rétt eiga menn á að safnast saman vopnlausir. Lögreglunni er heimilt að vera við almennar samkomur. Banna má mannfundi undir berum himni ef uggvænt þykir að af þeim leiði óspektir.

76. gr., 1. mgr.

Öllum, sem þess þurfa, skal tryggður í lögum réttur til aðstoðar vegna sjúkleika, örorku, elli, atvinnuleysis, örbirgðar og sambærilegra atvika.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

24. gr.

Menntun.

Öllum skal tryggður í lögum réttur til almennrar menntunar og fræðslu við sitt hæfi.

Öllum þeim, sem skólaskylda nær til, skal standa til boða menntun án endurgjalds.

Menntun skal miða að alhliða þroska hvers og eins, gagnrýninni hugsun og vitund um mannréttindi, lýðræðisleg réttindi og skyldur.

25. gr.

Atvinnufrelsi.

Öllum er frjálst að stunda þá atvinnu sem þeir kjósa. Þessu frelsi má þó setja skorður með lögum ef almannahagsmunir krefjast.

Í lögum skal kveða á um rétt til mannsæmandi vinnuskilyrða, svo sem hvíldar, orlofs og frítíma. Öllum skal tryggður réttur til sanngjarnra launa og til að semja um starfskjör og önnur réttindi tengd vinnu.

26. gr.

Dvalarréttur og ferðafrelsi.

Allir skulu ráða búsetu sinni og vera frjálsir ferða sinna með þeim takmörkunum sem eru settar með lögum.

Engum verður meinað að hverfa úr landi nema með ákvörðun dómstóla. Stöðva má þó brottför manns úr landi með lögmætri handtöku.

Með lögum skal kveða á um rétt flóttamanna og hælisleitenda til réttlátrar og skjótrar málsmeðferðar.

27. gr.

Frelsissvipting.

Engan má svipta frelsi nema samkvæmt heimild í lögum.

Hver sá sem hefur verið sviptur frelsi á rétt á að fá að vita tafarlaust um ástæður þess.

Hvern þann sem er handtekinn vegna gruns um refsiverða háttsemi skal án undandrátta leiða fyrir dómara. Sé hann ekki jafnskjótt látinn laus skal dómari, áður en sólarhringur er liðinn, ákveða með rökstuddum úrskurði hvort hann skuli sæta gæsluvarðhaldi. Gæsluvarðhaldi má aðeins beita fyrir sök sem fangelsisvist liggur við. Með lögum skal tryggja rétt þess sem sætir gæsluvarðhaldi til að skjóta úrskurði um það til æðra dóms. Maður skal aldrei sæta gæsluvarðhaldi lengur en nauðsyn krefur.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

76. gr., 2. mgr.

Öllum skal tryggður í lögum réttur til almennrar menntunar og fræðslu við sitt hæfi.

75. gr.

Öllum er frjálst að stunda þá atvinnu sem þeir kjósa. Þessu frelsi má þó setja skorður með lögum, enda krefjist almannahagsmunir þess.

Í lögum skal kveða á um rétt manna til að semja um starfskjör sín og önnur réttindi tengd vinnu.

66. gr., 4. og 3. mgr.

Allir, sem dveljast löglega í landinu, skulu ráða búsetu sinni og vera frjálsir ferða sinna með þeim takmörkunum sem eru settar með lögum.

Engum verður meinað að hverfa úr landi nema með ákvörðun dómara. Stöðva má þó brottför manns úr landi með lögmætri handtöku.

67. gr.

Engan má svipta frelsi nema samkvæmt heimild í lögum.

Hver sá sem hefur verið sviptur frelsi á rétt á að fá að vita tafarlaust um ástæður þess.

Hvern þann sem er handtekinn vegna gruns um refsiverða háttsemi skal án undandrátta leiða fyrir dómara. Sé hann ekki jafnskjótt látinn laus skal dómari, áður en sólarhringur er liðinn, ákveða með rökstuddum úrskurði hvort hann skuli sæta gæsluvarðhaldi. Gæsluvarðhaldi má aðeins beita fyrir sök sem þyngri refsing liggur við en fésekt eða varðhald. Með lögum skal tryggja rétt þess sem sætir gæsluvarðhaldi til að skjóta úrskurði um það til æðra dóms. Maður skal aldrei sæta gæsluvarðhaldi lengur en nauðsyn krefur, en telji dómari fært að láta hann

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Hver sá sem af öðrum ástæðum en í tengslum við sakamál er sviptur frelsi á rétt á að dómstóll kveði á um lögmæti þess svo fljótt sem verða má. Reynist frelissvipting ólögmæt skal hann þegar látinn laus.

Hafi maður verið sviptur frelsi að ósekju skal hann eiga rétt til skaðabóta.

28. gr.

Réttlát málsmeðferð.

Öllum ber réttur til að fá úrlausn um réttindi sín og skyldur eða um ákæru á hendur sér um refsiverða háttsemi með réttlátri málsmeðferð innan hæfilegs tíma fyrir óháðum og óhlutdrægum dómstól. Dómþing skal háð í heyranda hljóði nema dómari ákveði annað lögum samkvæmt til að gæta allsherjarreglu, öryggis ríkisins eða hagsmuna málsaðila og vitna.

Hver sá sem er borinn sökum um refsiverða háttsemi skal talinn saklaus þar til sekt hans hefur verið sönnuð.

29. gr.

Bann við ómannúðlegri meðferð.

Í lögum má aldrei mæla fyrir um dauðarefsingu.

Engan má beita pyndingum né annarri ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu.

Nauðungarvinnu skal engum gert að leysa af hendi.

30. gr.

Bann við afturvirkni refsingar.

Engum verður gert að sæta refsingu nema hann hafi gerst sekur um háttsemi sem var refsiverð samkvæmt lögum þegar hún átti sér stað, eða má fullkomlega jafna til þeirrar háttsemi. Viðurlög mega ekki verða þyngri en þá voru leyfð í lögum.

31. gr.

Bann við herskyldu.

Herskyldu má aldrei í lög leiða.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

lausan gegn tryggingu skal ákveða í dómsúrskurði hver hún eigi að vera.

Hver sá sem er af öðrum ástæðum sviptur frelsi á rétt á að dómstóll kveði á um lögmæti þess svo fljótt sem verða má. Reynist frelissvipting ólögmæt skal hann þegar látinn laus.

Hafi maður verið sviptur frelsi að ósekju skal hann eiga rétt til skaðabóta.

70. gr.

Öllum ber réttur til að fá úrlausn um réttindi sín og skyldur eða um ákæru á hendur sér um refsiverða háttsemi með réttlátri málsmeðferð innan hæfilegs tíma fyrir óháðum og óhlutdrægum dómstóli. Dómþing skal háð í heyranda hljóði nema dómari ákveði annað lögum samkvæmt til að gæta velsæmis, allsherjarreglu, öryggis ríkisins eða hagsmuna málsaðila.

Hver sá sem er borinn sökum um refsiverða háttsemi skal talinn saklaus þar til sekt hans hefur verið sönnuð.

69. gr., 2. mgr.

Í lögum má aldrei mæla fyrir um dauðarefsingu.

68. gr.

Engan má beita pyndingum né annarri ómannúðlegri eða vanvirðandi meðferð eða refsingu.

Nauðungarvinnu skal engum gert að leysa af hendi.

69. gr., 1. mgr.

Engum verður gert að sæta refsingu nema hann hafi gerst sekur um háttsemi sem var refsiverð samkvæmt lögum á þeim tíma þegar hún átti sér stað eða má fullkomlega jafna til slíkrar háttsemi. Viðurlög mega ekki verða þyngri en heimiluð voru í lögum þá er háttsemin átti sér stað.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

32. gr.

Menningarverðmæti.

Dýrmætar þjóðareignir sem heyra til íslenskum menningararfi, svo sem þjóðminjar og fornhandrit, má hvorki eyðileggja né afhenda til varanlegrar eignar eða afnota, selja eða veðsetja.

33. gr.

Náttúra Íslands og umhverfi.

Náttúra Íslands er undirstaða lífs í landinu. Öllum ber að virða hana og vernda.

Öllum skal með lögum tryggður réttur á heilnæmu umhverfi, fersku vatni, ómengdu andrúmslofti og óspilltri náttúru. Í því felst að fjölbreytni lífs og lands sé viðhaldið og náttúruminjar, óbyggð víðerni, gróður og jarðvegur njóti verndar. Fyrri spjöll skulu bætt eftir föngum.

Nýtingu náttúrugæða skal haga þannig að þau skerðist sem minnst til langframa og réttur náttúrunnar og komandi kynslóða sé virtur.

Með lögum skal tryggja rétt almennings til að fara um landið í lög-mætum tilgangi með virðingu fyrir náttúru og umhverfi.

34. gr.

Náttúruauðlindir.

Auðlindir í náttúru Íslands, sem ekki eru í einkaeigu, eru sameiginleg og ævarandi eign þjóðarinnar. Enginn getur fengið auðlindirnar, eða réttindi tengd þeim, til eignar eða varanlegra afnota og aldrei má selja þær eða veðsetja.

Til auðlinda í þjóðareign teljast náttúrugæði, svo sem nytjastofnar, aðrar auðlindir hafs og hafsbotns innan íslenskrar lögsögu og uppsprettur vatns- og virkjunarréttinda, jarðhita- og námaréttinda. Með lögum má kveða á um þjóðareign á auðlindum undir tiltekinni dýpt frá yfirborði jarðar.

Við nýtingu auðlindanna skal hafa sjálfbæra þróun og almannahag að leiðarljósi.

Stjórnvöld bera, ásamt þeim sem nýta auðlindirnar, ábyrgð á vernd þeirra. Stjórnvöld geta á grundvelli laga veitt leyfi til afnota eða hagnýtingar auðlinda eða annarra takmarkaðra almannagæða, gegn fullu gjaldi og til tiltekins hóflegs tíma í senn. Slík leyfi skal veita á jafnræðisgrundvelli og þau leiða aldrei til eignarréttar eða óafturkallanlegs forræðis yfir auðlindunum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

35. gr.

Upplýsingar um umhverfi og málsaðild.

Stjórnvöldum ber að upplýsa almenning um ástand umhverfis og náttúru og áhrif framkvæmda þar á. Stjórnvöld og aðrir skulu upplýsa um aðsteðjandi náttúruvá, svo sem umhverfismengun.

Með lögum skal tryggja almenningi aðgang að undirbúningi ákvarðana sem hafa áhrif á umhverfi og náttúru, svo og heimild til að leita til hlutlausra úrskurðaraðila.

Við töku ákvarðana um náttúru Íslands og umhverfi skulu stjórnvöld byggja á meginreglum umhverfisréttar.

36. gr.

Dýravernd

Með lögum skal kveðið á um vernd dýra gegn illri meðferð og dýrategunda í útrýmingarhættu.

III. KAFLI Alþingi

37. gr.

Hlutverk.

Alþingi fer með löggjafarvald og fjárstjórnarvald ríkisins og hefur eftirlit með framkvæmdarvaldinu svo sem nánar er mælt fyrir um í stjórnarskrá þessari og öðrum lögum.

38. gr.

Friðhelgi.

Alþingi er friðheilagt. Enginn má raska friði þess né frelsi.

39. gr.

Alþingiskosningar.

Á Alþingi eiga sæti 63 þjóðkjörnir þingmenn, kosnir leynilegri kosningu til fjögurra ára.

Atkvæði kjósenda alls staðar á landinu vega jafnt.

Heimilt er að skipta landinu upp í kjördæmi. Þau skulu flest vera átta.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

36. gr.

Alþingi er friðheilagt. Enginn má raska friði þess né frelsi.

31. gr.

Á Alþingi eiga sæti 63 þjóðkjörnir þingmenn, kosnir leynilegri hlutbundinni kosningu til fjögurra ára.

Kjördæmi skulu vera fæst sex en flest sjö. Mörk þeirra skulu ákveðin í lögum, en þó er heimilt að fela landskjörstjórn að ákveða kjördæmamörk í Reykjavík og nágrenni.

Í hverju kjördæmi skulu vera minnst sex kjördæmissæti sem úthluta

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Samtök frambjóðenda bjóða fram lista, kjördæmislista eða landslista eða hvort tveggja. Frambjóðendur mega bjóða sig fram samtímis á landslista og einum kjördæmislista sömu samtaka.

Kjósandi velur með persónukjöri frambjóðendur af listum í sínu kjördæmi eða af landslistum, eða hvort tveggja. Honum er og heimilt að merkja í stað þess við einn kjördæmislista eða einn landslista, og hefur hann þá valið alla frambjóðendur listans jafnt. Heimilt er að mæla fyrir um í lögum að valið sé einskorðað við kjördæmislista eða landslista sömu samtaka.

Þingsættum skal úthluta til samtaka frambjóðenda þannig að hver þeirra fái þingmannatölu í sem fyllstu samræmi við heildaratkvæðatölu.

Í lögum skal mælt fyrir um hvernig þingsættum skuli úthlutað til frambjóðenda út frá atkvæðastyrk þeirra.

Í lögum má mæla fyrir um að tiltekinn fjöldi þingsæta sé bundinn einstökum kjördæmum, þó ekki fleiri en 30 alls. Tala kjósenda á kjörskrá að baki hverju bundnu sæti skal ekki vera lægri en meðaltalið miðað við öll 63 þingsætin.

Í kosningalögum skal mælt fyrir um hvernig stuðla skuli að sem jöfnustu hlutfalli kvenna og karla á Alþingi.

Breytingar á kjördæmamörkum, tilhögun á úthlutun þingsæta og reglum um framboð, sem fyrir er mælt í lögum, verða aðeins gerðar með samþykki 2/3 hluta atkvæða á Alþingi. Slíkar breytingar má ekki gera ef minna en sex mánuðir eru til kosninga, og gildistaka þeirra skal frestast ef boðað er til kosninga innan sex mánaða frá staðfestingu þeirra.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

skal á grundvelli kosningaúrslita í kjördæminu. Fjöldi þingsæta í hverju kjördæmi skal að öðru leyti ákveðinn í lögum, sbr. þó 5. mgr.

Öðrum þingsættum en kjördæmissættum skal ráðstafa í kjördæmi og úthluta þeim til jöfnunar milli stjórnálagasamtaka þannig að hver samtök fái þingmannatölu í sem fyllstu samræmi við heildaratkvæðatölu sína. Þau stjórnálagasamtök koma þó ein til álita við úthlutun jöfnunarsæta sem hlotið hafa minnst fimm af hundraði af gildum atkvæðum á landinu öllu.

Ef kjósendur á kjörskrá að baki hverju þingsæti, að meðtöldum jöfnunarsættum, eru eftir alþingiskosningar helmingi færri í einu kjördæmi en einhverju öðru kjördæmi skal landskjörstjórn breyta fjölda þingsæta í kjördæmum í því skyni að draga úr þeim mun. Setja skal nánari fyrirmæli um þetta í lög.

Breytingar á kjördæmamörkum og tilhögun á úthlutun þingsæta, sem fyrir er mælt í lögum, verða aðeins gerðar með samþykki 2/3 atkvæða á Alþingi.

32. gr.

Alþingi starfar í einni málstofu.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

40. gr.

Kjörtímabil.

Reglulegar alþingiskosningar skulu fara fram eigi síðar en við lok kjörtímabils.

Kjörtímabil er fjögur ár.

Upphaf og lok kjörtímabils miðast við sama vikudag í mánuði, talið frá mánaðamótum.

41. gr.

Kosningaréttur.

Kosningarétt við kosningar til Alþingis hafa allir sem eru 18 ára eða eldri þegar kosning fer fram og hafa íslenskan ríkisborgararétt. Lögheimili á Íslandi, þegar kosning fer fram, er einnig skilyrði kosningaréttar, nema undantekningar frá þeirri reglu verði ákveðnar í lögum um kosningar til Alþingis.

Nánari reglur um alþingiskosningar skulu settar í lögum.

42. gr.

Kjörgengi.

Kjörgengur við kosningar til Alþingis er hver sá ríkisborgari sem kosningarétt á til þeirra og hefur óflekkað mannorð.

Hæstaréttardómarar eru þó ekki kjörgengir.

Glati alþingismaður kjörgengi missir hann þann rétt sem þingkosningin veitti honum. Varamaður tekur þá sæti hans á þingi.

43. gr.

Gildi kosninga.

Alþingi kýs landskjörstjórn til þess að úrskurða um gildi forsetakosningar, kosninga til Alþingis svo og þjóðaratkvæðagreiðslna.

Landskjörstjórn gefur út kjörbréf forseta og alþingismanna og úrskurðar hvort þingmaður hafi misst kjörgengi. Um störf landskjörstjórnar fer eftir nánari fyrirælu í lögum.

Úrskurðum landskjörstjórnar má skjóta til dómstóla.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

45. gr.

Reglulegar alþingiskosningar skulu fara fram eigi síðar en við lok kjörtímabils. Upphaf og lok kjörtímabils miðast við sama vikudag í mánuði, talið frá mánaðamótum.

33. gr.

Kosningarrétt við kosningar til Alþingis hafa allir sem eru 18 ára eða eldri þegar kosning fer fram og hafa íslenskan ríkisborgararétt. Lögheimili á Íslandi, þegar kosning fer fram, er einnig skilyrði kosningarréttar, nema undantekningar frá þeirri reglu verði ákveðnar í lögum um kosningar til Alþingis.

Nánari reglur um alþingiskosningar skulu settar í kosningalögum.

34. gr.

Kjörgengur við kosningar til Alþingis er hver sá ríkisborgari sem kosningarrétt á til þeirra og hefur óflekkað mannorð.

Hæstaréttardómarar eru þó ekki kjörgengir.

50. gr.

Nú glatar alþingismaður kjörgengi, og missir hann þá rétt þann, er þingkosningin hafði veitt honum.

46. gr.

Alþingi sker sjálft úr, hvort þingmenn þess séu löglega kosnir, svo og úr því, hvort þingmaður hafi misst kjörgengi.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

44. gr.

Starfstími.

Alþingi kemur saman eigi síðar en tveimur vikum eftir hverjar alþingiskosningar.

Í lögum skal kveðið á um samkomudag reglulegs Alþingis og skiptingu starfstíma þess í löggjafarþing.

45. gr.

Samkomustaður.

Alþingi kemur að jafnaði saman í Reykjavík en getur þó ákveðið að koma saman á öðrum stað.

46. gr.

Þingsetning.

Forseti Íslands stefnir saman Alþingi að loknum alþingiskosningum og setur reglulegt Alþingi ár hvert.

Forseti stefnir einnig saman og setur Alþingi að tillögu forseta þess eða 1/3 hluta þingmanna.

47. gr.

Eiðstafur.

Sérhver nýr alþingismaður undirritar eiðstaf að stjórnarskránni þegar kosning hans hefur verið tekin gild.

48. gr.

Sjálfstæði alþingismanna.

Alþingismenn eru eingöngu bundnir við sannfæringu sína, en ekki við nein fyriræli frá öðrum.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

35. gr.

Reglulegt Alþingi skal koma saman ár hvert hinn fyrsta dag októbermánaðar eða næsta virkan dag ef helgidagur er og stendur til jafnlengdar næsta árs hafi kjörtímabil alþingismanna ekki áður runnið út eða þing verið rofið.

Samkomudegi reglulegs Alþingis má breyta með lögum.

37. gr.

Samkomustaður Alþingis er jafnaðarlega í Reykjavík. Þegar sérstaklega er ástætt, getur forseti lýðveldisins skipað fyrir um, að Alþingi skuli koma saman á öðrum stað á Íslandi.

22. gr.

Forseti lýðveldisins stefnir saman Alþingi eigi síðar en tíu vikum eftir almennar alþingiskosningar. Forsetinn setur reglulegt Alþingi ár hvert.

23. gr.

Forseti lýðveldisins getur frestað fundum Alþingis tiltekinn tíma, þó ekki lengur en tvær vikur og ekki nema einu sinni á ári. Alþingi getur þó veitt forseta samþykki til afbrigða frá þessum ákvæðum.

Hafi Alþingi verið frestað getur forseti lýðveldisins eigi að síður kvatt Alþingi saman til funda ef nauðsyn ber til. Forseta er það og skylt ef ósk berst um það frá meiri hluta alþingismanna.

47. gr.

Sérhver nýr þingismaður skal vinna drengskaparheit að stjórnarskránni, þegar er kosning hans hefur verið tekin gild.

48. gr.

Alþingismenn eru eingöngu bundnir við sannfæringu sína og eigi við neinar reglur frá kjósendum sínum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

49. gr.

Friðhelgi alþingismanna.

Ekki má setja alþingismann í gæsluvarðhald eða höfða sakamál á hendur honum án samþykkis þingsins nema hann sé staðinn að glæp.

Alþingismaður verður ekki krafinn reikningssskapar utan þings fyrir það sem hann hefur sagt í þinginu nema Alþingi leyfi.

Alþingismanni er heimilt að afsala sér friðhelgi.

50. gr.

Hagsmunaskráning og vanhæfi.

Alþingismanni er óheimilt að taka þátt í meðferð þingmáls sem varðar sérstaka og verulega hagsmuni hans eða honum nákominna. Um hæfi þingmanna skal mælt fyrir í lögum. Vanhæfi þingmanns hefur ekki áhrif á gildi settra laga.

Í lögum skal kveðið á um skyldu alþingismanna til að veita upplýsingar um fjárhagslega hagsmuni sína.

51. gr.

Styrkir til frambjóðenda og samtaka þeirra.

Í lögum skal kveðið á um starfsemi stjórnmalasamtaka, svo og um fjármál frambjóðenda í því skyni að halda kostnaði í hófi, tryggja gegnsæi og takmarka auglýsingar í kosningabaráttu.

Upplýsingar um framlög yfir ákveðinni lágmarksupphæð skulu birtar jafnóðum samkvæmt nánari fyrirmælum í lögum.

52. gr.

Þingforseti.

Alþingi kys sér forseta með 2/3 hlutum atkvæða í upphafi hvers kjörtímabils. Sitji forseti ekki út kjörtímabil skal sami háttur hafður á við kosningu nýs forseta.

Forseti stýrir störfum Alþingis. Hann ber ábyrgð á rekstri þingsins og hefur æðsta vald í stjórnsýslu þess. Með forseta starfa varaforsetar sem eru staðgenglar hans og mynda ásamt honum forsætisnefnd. Um kosningu þeirra skal mælt fyrir í lögum.

Forseti Alþingis lætur af almennum þingstörfum og hefur ekki atkvæðisrétt. Varamaður hans tekur sæti á þingi á meðan hann gegnir embættinu.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

49. gr.

Meðan Alþingi er að störfum má ekki setja neinn alþingismann í gæsluvarðhald eða höfða mál á móti honum án samþykkis þingsins nema hann sé staðinn að glæp.

Einninn alþingismaður verður krafinn reikningssskapar utan þings fyrir það sem hann hefur sagt í þinginu nema Alþingi leyfi.

52. gr.

Alþingi kys sér forseta og stýrir hann störfum þess.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

53. gr.

Þingsköp.

Þingsköp Alþingis skulu sett með lögum.

54. gr.

Þingnefndir.

Alþingi kýs fastanefndir til að fjalla um þingmál.

Um störf þingnefnda skal mælt fyrir í lögum.

55. gr.

Opnir fundir.

Fundir Alþingis eru haldnir í heyranda hljóði.

Þingnefnd getur ákveðið að fundur hennar sé opin almennungi.

56. gr.

Flutningur þingmála.

Alþingismenn hafa rétt til að flytja frumvörp til laga, tillögur til ályktana og önnur þingmál.

Ráðherrar geta lagt fyrir Alþingi frumvörp til laga og tillögur til ályktana sem ríkisstjórn hefur samþykkt.

57. gr.

Meðferð lagafrumvarpa.

Frumvörp alþingismanna og ríkisstjórnar eru tekin til athugunar og meðferðar í þingnefndum áður en þau eru rædd á Alþingi. Sama á við um þingmál að tillögu kjósenda.

Mat á áhrifum lagasetningar skal fylgja frumvörpum samkvæmt nánari ákvæðum í lögum.

Lagafrumvarp má ekki samþykkja fyrr en eftir minnst tvær umræður á Alþingi.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

58. gr.

Þingsköp Alþingis skulu sett með lögum.

57. gr.

Fundir Alþingis skulu haldnir í heyranda hljóði. Þó getur forseti eða svo margir þingmenn, sem til er tekið í þingsköpum, krafist, að öllum utanþingsmönnum sé vísað burt, og sker þá þingfundur úr, hvort ræða skuli málið í heyranda hljóði eða fyrir luktum dyrum.

38. gr.

Rétt til að flytja frumvörp til laga og tillögur til ályktana hafa alþingismenn og ráðherrar.

55. gr.

Eigi má Alþingi taka við neinu málefni nema einhver þingmannanna eða ráðherra flytji það.

56. gr.

Þyki Alþingi ekki ástæða til að gera aðra ályktun um eitthvert mál getur það vísað því til ráðherra.

44. gr.

Ekkert lagafrumvarp má samþykkja fyrr en það hefur verið rætt við þrjár umræður á Alþingi.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Frumvörp sem hafa ekki hlotið lokaafgreiðslu falla niður við lok kjörtímabils.

58. gr.

Meðferð þingsályktunartillagna og annarra þingmála.

Þingsályktunartillögur ríkisstjórnar eru teknar til athugunar og meðferðar í þingnefndum áður en þær eru ræddar á Alþingi.

Tillögu til þingsályktunar má ekki samþykkja fyrr en eftir tvær umræður á Alþingi.

Tillögur til þingsályktana sem hafa ekki hlotið lokaafgreiðslu falla niður við lok löggjafarþings.

Tillögur um þingrof eða vantraust á ráðherra eru ræddar og afgreiddar við eina umræðu.

Að öðru leyti skal kveðið á um meðferð þingmála í lögum.

59. gr.

Ályktunarbærni.

Alþingi getur því aðeins gert samþykkt um mál að meira en helmingur þingmanna sé á fundi og taki þátt í atkvæðagreiðslu.

60. gr.

Staðfesting laga.

Þegar Alþingi hefur samþykkt frumvarp undirritar forseti Alþingis það og leggur innan tveggja vikna fyrir forseta Íslands til staðfestingar, og veitir undirskrift hans því lagagildi.

Forseti Íslands getur ákveðið innan viku frá móttöku frumvarps að synja því staðfestingar. Skal sú ákvörðun vera rökstudd og tilkynnt forseta Alþingis. Frumvarpið fær þá engu að síður lagagildi, en innan þriggja mánaða skal bera lögin undir þjóðaratkvæði til samþykktar eða synjunar. Einfaldur meirihluti ræður hvort lögin halda gildi sínu. Atkvæðagreiðsla fer þó ekki fram felli Alþingi lögin úr gildi innan fimm daga frá synjun forseta. Um framkvæmd þjóðaratkvæðagreiðslu skal að öðru leyti mælt fyrir í lögum.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

53. gr.

Eigi getur Alþingi gert samþykkt um mál nema meira en helmingur þingmanna sé á fundi og taki þátt í atkvæðagreiðslu.

18. gr.

Sá ráðherra, sem mál hefur undirritað, ber það að jafnaði upp fyrir forseta.

26. gr.

Ef Alþingi hefur samþykkt lagafrumvarp, skal það lagt fyrir forseta lýðveldisins til staðfestingar eigi síðar en tveim vikum eftir að það var samþykkt, og veitir staðfestingin því lagagildi. Nú synjar forseti lagafrumvarpi staðfestingar, og fær það þó engu að síður lagagildi, en leggja skal það þá svo fljótt sem kostur er undir atkvæði allra kosningarbærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar með leynilegri atkvæðagreiðslu. Lögin falla úr gildi, ef samþykkis er synjað, en ella halda þau gildi sínu.

19. gr.

Undirskrift forseta lýðveldisins undir löggjafarmál eða stjórnarerindi veitir þeim gildi, er ráðherra ritar undir þau með honum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

61. gr.

Birting laga.

Birta skal lög stjórnvaldsfyrirmæli og þjóðréttarsamninga sem ríkið hefur fullgilt. Lögum og stjórnvaldsfyrirmælum má aldrei beita með íþyngjandi hætti fyrr en eftir birtingu þeirra. Um birtingarhátt og gildistöku fer að landslögum.

62. gr.

Lögrétta.

Alþingi kys í Lögréttu fimm menn til fimm ára.

Þingnefnd eða 1/5 hluti alþingismanna getur óskað eftir álit Lögréttu um hvort frumvarp til laga samrýmist stjórnarskrá og þjóðréttarlegum skuldbindingum ríkisins. Ekki má afgreiða frumvarpið fyrr en álit Lögréttu liggur fyrir.

Um störf Lögréttu skal mælt fyrir í lögum.

63. gr.

Stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd.

Stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd Alþingis kannar hvers kyns athafnir og ákvarðanir ráðherra eða stjórnáslu þeirra eftir því sem hún telur efni til. Nefndinni er skylt að hefja slíka könnun að kröfu þriðjungs þingmanna.

64. gr.

Rannsóknarnefndir.

Alþingi getur skipað nefndir til að rannsaka mikilvæg mál er almenning varða.

Nánari reglur um hlutverk, rannsóknarheimildir og skipan rannsóknarnefnda skulu settar með lögum.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

27. gr.

Birta skal lög. Um birtingarháttu og framkvæmd laga fer að landslögum.

28. gr.

Þegar brýna nauðsyn ber til, getur forsetinn gefið út bráðabirgðalög er Alþingi er ekki að störfum. Ekki mega þau þó ríða í bág við stjórnarskrána. Ætíð skulu þau lögð fyrir Alþingi þegar er það er saman komið á ný.

Sampykki Alþingi ekki bráðabirgðalög, eða ljúki ekki afgreiðslu þeirra innan sex vikna frá því að þingið kom saman, falla þau úr gildi.

Bráðabirgðafjárlög má ekki gefa út, ef Alþingi hefur samþykkt fjárlög fyrir fjárhagstímabilið.

39. gr.

Alþingi getur skipað nefndir alþingismanna til að rannsaka mikilvæg mál, er almenning varða. Alþingi getur veitt nefndum þessum rétt til að heimta skýrslur, munnlegar og bréflugar, bæði af embættismönnum og einstökum mönnum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

65. gr.

Málskot til þjóðarinnar.

Tíu af hundraði kjósenda geta krafist þjóðaratkvæðis um lög sem Alþingi hefur samþykkt. Kröfuna ber að leggja fram innan þriggja mánaða frá samþykkt laganna. Lögin falla úr gildi, ef kjósendur hafna þeim, en annars halda þau gildi sínu. Alþingi getur þó ákveðið að fella lögin úr gildi áður en til þjóðaratkvæðis kemur.

Þjóðaratkvæðagreiðslan skal fara fram innan árs frá því að krafa kjósenda var lögð fram.

66. gr.

Þingmál að frumkvæði kjósenda.

Tveir af hundraði kjósenda geta lagt fram þingmál á Alþingi.

Tíu af hundraði kjósenda geta lagt frumvarp til laga fyrir Alþingi. Alþingi getur lagt fram gagnþillögu í formi annars frumvarps. Hafi frumvarp kjósenda ekki verið dregið til baka skal bera það undir þjóðaratkvæði svo og frumvarp Alþingis komi það fram. Alþingi getur ákveðið að þjóðaratkvæðagreiðslan skuli vera bindandi.

Atkvæðagreiðsla um frumvarp að tillögu kjósenda skal fara fram innan tveggja ára frá því málið hefur verið afhent Alþingi.

67. gr.

Framkvæmd undirskriftasöfnunar og þjóðaratkvæðagreiðslu.

Mál sem lagt er í þjóðaratkvæðagreiðslu að kröfu eða frumkvæði kjósenda samkvæmt ákvæðum 65. og 66. gr. skal varða almannahag. Á grundvelli þeirra er hvorki hægt að krefjast atkvæðagreiðslu um fjárlög, fjárukalög, lög sem sett eru til að framfylgja þjóðréttarskuldbindingum né heldur um skattamálefni eða ríkisborgararétt. Þess skal gætt að frumvarp að tillögu kjósenda samrýmist stjórnarskrá. Rísi ágreiningur um hvort mál uppfylli framangreind skilyrði skera dómstólar þar úr.

Í lögum skal kveðið á um framkvæmd málskots eða frumkvæðis kjósenda, svo sem um form og fyrirsvar fyrir kröfunni, tímalengd til söfnunar undirskrifta og um fyrirkomulag þeirra, hverju megi til kosta við kynningu, hvernig afturkalla megi kröfuna að fengnum viðbrögðum Alþingis svo og um hvernig haga skuli atkvæðagreiðslu.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

68. gr.

Frumvarp til fjárlaga.

Fyrir hvert reglulegt Alþingi skal, þegar er það er saman komið, leggja frumvarp til fjárlaga fyrir það fjárhagsár, sem í hönd fer. Skal í frumvarpinu fólgin greinargerð um tekjur ríkisins og gjöld eftir því sem nánar er ákveðið í lögum.

69. gr.

Greiðsluheimildir.

Enga greiðslu má inna af hendi nema heimild sé til þess í fjárlögum.

Að fengnu samþykki fjárlaganefndar Alþingis getur fjármálaráðherra þó innt greiðslu af hendi án slíkrar heimildar, til að mæta greiðsluskyldu ríkisins vegna ófyrirséðra atvika eða ef almannahagsmunir krefjast þess. Leita skal heimildar fyrir slíkum greiðslum í fjáráukalögum.

70. gr.

Réttur fjárlaganefndar til upplýsinga.

Fjárlaganefnd Alþingis getur krafist stofnanir ríkisins, ríkisfyrirtæki og þá aðra, sem fá framlög úr ríkissjóði, um upplýsingar sem tengjast ráðstöfun þess fjár.

71. gr.

Skattar.

Skattamálum skal skipað með lögum.

Engan skatt má á leggja né breyta né taka af nema með lögum.

Ekki má fela stjórnvöldum ákvörðun um hvort leggja skuli á skatt, breyta honum eða afnema hann.

Enginn skattur verður lagður á nema heimild hafi verið fyrir honum í lögum þegar þau atvik urðu sem ráða skattskyldu.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

42. gr.

Fyrir hvert reglulegt Alþingi skal, þegar er það er saman komið, leggja frumvarp til fjárlaga fyrir það fjárhagsár, sem í hönd fer, og skal í frumvarpinu fólgin greinargerð um tekjur ríkisins og gjöld.

41. gr.

Ekkert gjald má greiða af hendi, nema heimild sé til þess í fjárlögum eða fjáráukalögum.

77. gr., 1. másl. 1. mgr.

Skattamálum skal skipað með lögum.

40. gr., 1. másl

Engan skatt má á leggja né breyta né af taka nema með lögum.

77. gr., 2. másl. 1. mgr. og 2. mgr.

Ekki má fela stjórnvöldum ákvörðun um hvort leggja skuli á skatt, breyta honum eða afnema hann.

Enginn skattur verður lagður á nema heimild hafi verið fyrir honum í lögum þegar þau atvik urðu sem ráða skattskyldu.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

72. gr.

Eignir og skuldbindingar ríkisins.

Ekki má taka lán eða undirgangast ábyrgðir sem skuldbinda ríkið nema með lögum.

Stjórnvöldum er óheimilt að ábyrgjast fjárhagslegar skuldbindingar einkaaðila. Með lögum má þó kveða á um slíka ríkisábyrgð vegna almannahagsmuna.

Ekki má selja eða láta með öðru móti af hendi fasteignir ríkisins né afnotarétt þeirra nema samkvæmt heimild í lögum. Um ráðstöfun annarra eigna ríkisins fer að lögum.

73. gr.

Þingrof.

Forseti Íslands rýfur Alþingi að ályktun þess. Skal þá efnt til nýrra kosninga eigi fyrr en sex vikum og eigi síðar en níu vikum frá þingrofi. Alþingismenn halda umboði sínu til kjördags.

74. gr.

Ríkisendurskoðun.

Alþingi kýs ríkisendurskoðanda til fimm ára. Hann skal vera sjálfstæður í störfum sínum. Hann endurskoðar fjárreiður ríkisins, stofnana þess og ríkisfyrirtækja í umboði Alþingis eftir því sem nánar er mælt fyrir um í lögum.

Endurskoðaðan ríkisreikning næstliðins árs ásamt athugasemdum ríkisendurskoðanda skal leggja fyrir Alþingi til samþykktar samhliða frumvarpi til fjárlaga.

75. gr.

Umboðsmaður Alþingis.

Alþingi kýs umboðsmann Alþingis til fimm ára. Hann skal vera sjálfstæður í störfum sínum. Hann gætir að rétti borgaranna og hefur eftirlit með stjórnslu ríkis og sveitarfélaga. Hann gætir þess að jafnræði sé í heiðri haft í stjórnslunni og að hún fari að öðru leyti fram í samræmi við lög og vandaða stjórnsluhætti.

Ákveði ráðherra eða annað stjórnvald að hlíta ekki sérstökum tilmælum umboðsmanns skal tilkynna forseta Alþingis um ákvörðunina.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

40. gr., 2. málsl.

Ekki má heldur taka lán, er skuldbindi ríkið, né selja eða með öðru móti láta af hendi neina af fasteignum landsins né afnotarétt þeirra nema samkvæmt lagaheimild.

24. gr.

Forseti lýðveldisins getur rofið Alþingi, og skal þá stofnað til nýrra kosninga, áður en 45 dagar eru liðnir frá því er gert var kunnugt um þingrofið, enda komi Alþingi saman eigi síðar en tíu vikum eftir, að það var rofið. Alþingismenn skulu halda umboði sínu til kjördags.

43. gr.

Endurskoðun á fjárreiðum ríkisins, stofnana þess og ríkisfyrirtækja skal fara fram á vegum Alþingis og í umboði þess eftir nánari fyrirmælum í lögum.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Um starfsemi umboðsmanns og hlutverk hans skal nánar mælt fyrir í lögum, þar á meðal um þingmeðferð fyrrgreindrar tilkynningar ráðherra eða annars stjórnvalds.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

IV. KAFLI Forseti Íslands

76. gr.

Embættisheiti og þjóðkjör.

Forseti Íslands er þjóðhöfðingi lýðveldisins. Hann er þjóðkjörinn.

77. gr.

Kjörgengi.

Kjörgengur til forseta er sérhver ríkisborgari sem fullnægir skilyrðum um kjörgengi til Alþingis og er orðinn 35 ára.

78. gr.

Forsetakjör.

Forseti Íslands er kosinn í leynilegri atkvæðagreiðslu þeirra er kosningarétt hafa til Alþingis. Forsetaefni skal hafa meðmæli minnst eins af hundraði kosningabærra manna og mest tveggja af hundraði. Kjósendur skulu raða frambjóðendum, einum eða fleirum að eigin vali, í forgangsröð. Sá er best uppfyllir forgangsröðun kjósenda, eftir nánari ákvæðum í lögum, er rétt kjörinn forseti. Ef aðeins einn maður er í kjöri, er hann rétt kjörinn án atkvæðagreiðslu. Að öðru leyti skal ákvarða með lögum um framboð og kosningu forseta Íslands.

79. gr.

Kjörtímabil.

Kjörtímabil forseta hefst 1. ágúst og endar 31. júlí að fjórum árum liðnum. Forsetakjör fer fram í júní- eða júlímánuði það ár, þegar kjörtímabil endar. Forseti skal ekki sitja lengur en þrjú kjörtímabil.

3. gr.

Forseti Íslands skal vera þjóðkjörinn.

4. gr.

Kjörgengur til forseta er hver 35 ára gamall maður, sem fullnægir skilyrðum kosningarréttar til Alþingis, að fráskildu búsetuskilyrðinu.

5. gr.

Forseti skal kjörinn beinum, leynilegum kosningum af þeim, er kosningarétt hafa til Alþingis. Forsetaefni skal hafa meðmæli minnst 1500 kosningarbærra manna og mest 3000. Sá, sem flest fær atkvæði, ef fleiri en einn eru í kjöri, er rétt kjörinn forseti. Ef aðeins einn maður er í kjöri, þá er hann rétt kjörinn án atkvæðagreiðslu.

Að öðru leyti skal ákveða með lögum um framboð og kjör forseta, og má þar ákveða, að tiltekin tala meðmælenda skuli vera úr landsfjórðungi hverjum í hlutfalli við kjósendatölu þar.

6. gr.

Kjörtímabil forseta hefst 1. ágúst og endar 31. júlí að 4 árum liðnum. Forsetakjör fer fram í júní- eða júlímánuði það ár, er kjörtímabil endar.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

80. gr.

Eiðstafur.

Forseti Íslands undirritar eiðstaf að stjórnarskránni þegar hann tekur við störfum.

81. gr.

Starfskjör.

Forseta Íslands er óheimilt að hafa með höndum önnur launuð störf á meðan hann gegnir embætti. Sama gildir um störf í þágu einkafyrirtækja og opinberra stofnana þótt ólaunuð séu. Ákveða skal með lögum greiðslur af ríkisfé til forseta. Óheimilt er að lækka greiðslur þessar til forseta á meðan kjörtímabil hans stendur.

82. gr.

Staðgengill.

Geti forseti Íslands ekki gegnt störfum um sinn vegna heilsufars eða af öðrum ástæðum fer forseti Alþingis með forsetavald á meðan.

83. gr.

Fráfall.

Falli forseti frá eða láti af störfum áður en kjörtímabili er lokið skal kjósa nýjan forseta til 31. júlí á fjórða ári frá kosningu hans.

84. gr.

Ábyrgð.

Forseti verður ekki sóttur til refsingar nema með samþykki Alþingis.

Forseta má leysa frá embætti áður en kjörtímabili er lokið, ef það er samþykkt með meirihluta atkvæða við þjóðaratkvæðagreiðslu sem til er stofnað að kröfu Alþingis, enda hafi hún hlotið fylgi 3/4 hluta þingmanna. Þjóðaratkvæðagreiðslan skal þá fara fram innan tveggja mánaða frá því að krafan um hana var samþykkt á Alþingi, og gegnir forseti ekki störfum,

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

10. gr.

Forsetinn vinnur eið eða drengskaparheit að stjórnarskránni, er hann tekur við störfum. Af eiðstaf þessum eða heiti skal gera tvö samhljóða frumrit. Geymir Alþingi annað, en þjóðskjalasafnið hitt.

9. gr.

Forseti lýðveldisins má ekki vera alþingismaður né hafa með höndum launuð störf í þágu opinberra stofnana eða einkaafvinnufyrirtækja.

Ákveða skal með lögum greiðslur af ríkisfé til forseta og þeirra, sem fara með forsetavald. Óheimilt skal að lækka greiðslur þessar til forseta kjörtímabil hans.

8. gr.

Nú verður sæti forseta lýðveldisins laust eða hann getur ekki gegnt störfum um sinn vegna dvalar erlendis, sjúkleika eða af öðrum ástæðum, og skulu þá forsætisráðherra, forseti Alþingis og forseti hæstaréttar fara með forsetavald. Forseti Alþingis stýrir fundum þeirra. Ef ágreiningur er þeirra í milli, ræður meiri hluti.

7. gr.

Nú deyr forseti eða lætur af störfum, áður en kjörtíma hans er lokið, og skal þá kjósa nýjan forseta til 31. júlí á fjórða ári frá kosningu.

11. gr.

Forseti lýðveldisins er ábyrgðarlaus á stjórnarathöfnum. Svo er og um þá, er störfum hans gegna.

Forseti verður ekki sóttur til refsingar, nema með samþykki Alþingis.

Forseti verður leystur frá embætti, áður en kjörtíma hans er lokið, ef það er samþykkt með meiri hluta atkvæða við þjóðaratkvæðagreiðslu, sem til er stofnað að kröfu Alþingis, enda hafi hún hlotið fylgi $\frac{3}{4}$ hluta þingmanna. Þjóðaratkvæðagreiðslan skal þá fara fram innan tveggja mánaða, frá því að krafan um hana var samþykkt á Alþingi, og gegnir forseti

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

frá því að Alþingi gerir samþykkt sína, þar til úrslit þjóðaratkvæðagreiðslunnar eru kunn.

85. gr.

Náðun og sakaruppgjöf.

Forseti Íslands getur náðað menn og veitt almenna uppgjöf saka að til lögu ráðherra. Ráðherra getur hann þó ekki leyst undan refsingu, sem dómstólar hafa dæmt vegna ráðherraábyrgðar, nema með samþykki Alþingis.

V. KAFLI

Ráðherrar og ríkisstjórn

86. gr.

Ráðherrar.

Ráðherrar eru æðstu handhafar framkvæmdarvalds hver á sínu sviði. Þeir bera hver fyrir sig ábyrgð á málefnum ráðuneyta og stjórnsýslu sem undir þá heyrir.

Geti ráðherra ekki fjallað um mál vegna vanhæfis, fjarveru eða annarra ástæðna felur forsætisráðherra það öðrum ráðherra.

Enginn getur gegnt sama ráðherraembætti lengur en átta ár.

87. gr.

Ríkisstjórn.

Ráðherrar sitja í ríkisstjórn. Forsætisráðherra boðar til ríkisstjórnarfunda, stýrir þeim og hefur yfirumsjón með störfum ráðherra.

Ríkisstjórnarfundi skal halda um frumvörp og tillögur til Alþingis, önnur

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

eigi störfum, frá því að Alþingi gerir samþykkt sína, þar til er úrslit þjóðaratkvæðagreiðslunnar eru kunn.

Nú hlýtur krafa Alþingis eigi samþykki við þjóðaratkvæðagreiðsluna, og skal þá Alþingi þegar í stað rofið og efnt til nýrra kosninga.

12. gr.

Forseti lýðveldisins hefur aðsetur í Reykjavík eða nágrenni.

29. gr.

Forsetinn getur ákveðið, að saksókn fyrir afbrot skuli niður falla, ef ríkar ástæður eru til. Hann náðar menn og veitir almenna uppgjöf saka. Ráðherra getur hann þó eigi leyst undan saksókn né refsingu, sem landsdómur hefur dæmt, nema með samþykki Alþingis.

30. gr.

Forsetinn veitir, annaðhvort sjálfur eða með því að fela það öðrum stjórnvöldum, undanþágur frá lögum samkvæmt reglum, sem farið hefur verið eftir hingað til.

13. gr., 1. mgr.

Forsetinn lætur ráðherra framkvæma vald sitt.

17. gr.

Ráðherrafundi skal halda um nýmæli í lögum og um mikilvæg stjórnar-

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

mikilvæg stjórnarmálefni og til samráðs um störf og stefnumál ríkisstjórnarinnar. Þá skal halda ríkisstjórnarfund ef ráðherra óskar þess.

Ríkisstjórn tekur ákvarðanir sameiginlega um mikilvæg eða stefnumarkandi málefni samkvæmt nánari ákvæðum í lögum. Meirihluti ráðherra þarf að vera á fundi þegar slíkar ákvarðanir eru teknar.

Stjórnarráð Íslands hefur aðsetur í Reykjavík.

88. gr.

Hagsmunaskráning og opinber störf.

Ráðherra er óheimilt að hafa með höndum önnur launuð störf á meðan hann gegnir embætti. Sama gildir um störf í þágu einkafyrirtækja og opinberra stofnana þótt ólaunuð séu.

Í lögum skal kveðið á um skyldu ráðherra til að veita upplýsingar um fjárhagslega hagsmuni sína.

89. gr.

Ráðherrar og Alþingi.

Ráðherrar mæla fyrir frumvörpum og tillögum frá ríkisstjórn, svara fyrirspurnum og taka þátt í umræðum á Alþingi eftir því sem þeir eru til kvaddir, en gæta verða þeir þingskapa.

Ráðherrar hafa ekki atkvæðisrétt á Alþingi.

Sé alþingismaður skipaður ráðherra viku hann úr þingsæti á meðan hann gegnir embættinu og tekur varamaður þá sæti hans.

90. gr.

Stjórnarmyndun.

Alþingi kýs forsætisráðherra.

Eftir að hafa ráðfært sig við þingflokka og þingmenn gerir forseti Íslands tillögu til þingsins um forsætisráðherra. Er hann rétt kjörinn ef meirihluti þingmanna samþykkir tillöguna. Að öðrum kosti gerir forseti Íslands nýja

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

málefni. Svo skal og ráðherrafund halda, ef einhver ráðherra óskar að bera þar upp mál. Fundunum stjórnar sá ráðherra, er forseti lýðveldisins hefur kvatt til forsætis, og nefnist hann forsætisráðherra.

13. gr., 2. mgr.

Ráðuneytið hefur aðsetur í Reykjavík.

25. gr.

Forseti lýðveldisins getur látið leggja fyrir Alþingi frumvörp til laga og annarra samþykka.

51. gr.

Ráðherrar eiga samkvæmt embættisstöðu sinni sæti á Alþingi, og eiga þeir rétt á að taka þátt í umræðunum eins oft og þeir vilja, en gæta verða þeir þingskapa. Atkvæðisrétt eiga þeir þó því aðeins, að þeir séu jafnframt alþingismenn.

15. gr.

Forsetinn skipar ráðherra og veitir þeim lausn. Hann ákveður tölu þeirra og skiptir störfum með þeim.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

tillögu með sama hætti. Verði sú tillaga ekki samþykkt fer fram kosning í þinginu milli þeirra sem fram eru boðnir af þingmönnum, þingflokkum eða forseta Íslands. Sá er flest atkvæði hlýtur er rétt kjörinn forsætisráðherra.

Hafi forsætisráðherra ekki verið kjörinn innan tíu vikna skal Alþingi rofið og boðað til nýrra kosninga.

Forsætisráðherra ákveður skipan ráðuneyta og tölu ráðherra og skiptir störfum með þeim, en ráðherrar skulu ekki vera fleiri en tíu.

Forseti Íslands skipar forsætisráðherra í embætti. Forseti veitir forsætisráðherra lausn frá embætti eftir alþingiskosningar, ef vantraust er samþykkt á hann á Alþingi, eða ef ráðherrann óskar þess. Forsætisráðherra skipar aðra ráðherra og veitir þeim lausn.

Ráðherrar undirrita eiðstaf að stjórnarskránni þegar þeir taka við embætti.

91. gr.

Vantraust.

Leggja má fram á Alþingi tillögu um vantraust á ráðherra. Í tillögu um vantraust á forsætisráðherra skal felast tillaga um eftirmann hans.

Ráðherra er veitt lausn úr embætti ef meirihluti þingmanna samþykkir tillögu um vantraust á hann. Ríkisstjórn er veitt lausn ef meirihluti þingmanna samþykkir tillögu um vantraust á forsætisráðherra.

92. gr.

Starfsstjórn.

Eftir að forsætisráðherra hefur verið veitt lausn ásamt ríkisstjórn sinni situr hún áfram sem starfsstjórn uns ný ríkisstjórn er skipuð. Sama gildir ef þing er rofið. Ráðherrar í starfsstjórn taka aðeins þær ákvarðanir sem nauðsynlegar eru til rækslu starfa þeirra.

93. gr.

Upplýsinga- og sannleiksskylda.

Ráðherra er skylt að veita Alþingi eða þingnefnd allar upplýsingar, skjöl og skýrslur um málefni sem undir hann heyra, nema leynt skuli fara samkvæmt lögum.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

16. gr.

Forseti lýðveldisins og ráðherrar skipa ríkisráð, og hefur forseti þar forseti.

Lög og mikilvægar stjórnarráðstafanir skal bera upp fyrir forseta í ríkisráði.

54. gr.

Heimilt er alþingismönnum, með leyfi Alþingis, að óska upplýsinga ráðherra eða svars um opinbert málefni með því að bera fram fyrirspurn um málið eða beiðast um það skýrslu.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Þingmenn eiga rétt á upplýsingum frá ráðherra með því að bera fram fyrirspurn um mál eða óska eftir skýrslu, samkvæmt nánari fyrirmælum í lögum.

Upplýsingar sem ráðherra veitir Alþingi, nefndum þess og þingmönnum skulu vera réttar, viðeigandi og fullnægjandi.

94. gr.

Skýrsla ríkisstjórnar til Alþingis.

Árlega leggur ríkisstjórn fyrir Alþingi skýrslu um störf sín og framkvæmd ályktana þingsins.

Ráðherra getur gert grein fyrir málefni sem undir hann heyrir með skýrslu til Alþingis.

95. gr.

Ráðherraábyrgð.

Ráðherrar bera lagalega ábyrgð á stjórnarframkvæmdum öllum. Bóki ráðherra andstöðu við ákvörðun ríkisstjórnar ber hann þó ekki ábyrgð á henni. Ábyrgð vegna embættisbrota þeirra skal ákveðin með lögum.

Stjórnskipunar- og eftirlitsnefnd Alþingis ákveður, að undangenginni könnun, hvort hefja skuli rannsókn á meintum embættisbrotum ráðherra. Nefndin skipar saksóknara sem annast rannsóknina. Hann metur hvort niðurstaða rannsóknarinnar sé nægileg eða líkleg til sakfellingar og gefur þá út ákæru og sækir málið fyrir dómstólum. Nánar skal kveðið á um rannsókn og meðferð slíkra mála í lögum.

96. gr.

Skipun embættismanna.

Ráðherrar og önnur stjórnvöld veita þau embætti sem lög mæla.

Hæfni og málefnaleg sjónarmið skulu ráða við skipun í embætti.

Þegar ráðherra skipar í embætti dómara og ríkissaksóknara skal skipun borin undir forseta Íslands til staðfestingar. Synji forseti skipun staðfestingar þarf Alþingi að samþykka skipunina með 2/3 hlutum atkvæða til að hún taki gildi.

Ráðherra skipar í önnur æðstu embætti, eins og þau eru skilgreind í lögum, að fenginni tillögu sjálfstæðrar nefndar. Velji ráðherra ekki í slíkt embætti einn þeirra sem nefndin telur hæfasta er skipun háð samþykki Alþingis með 2/3 hlutum atkvæða.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

14. gr.

Ráðherrar bera ábyrgð á stjórnarframkvæmdum öllum. Ráðherraábyrgð er ákveðin með lögum. Alþingi getur kært ráðherra fyrir embættisrekstur þeirra. Landsdómur dæmir þau mál.

20. gr.

Forseti lýðveldisins veitir þau embætti, er lög mæla.

Engan má skipa embættismann, nema hann hafi íslenskan ríkisborgara-rétt. Embættismaður hver skal vinna eið eða drengskaparheit að stjórnar-skránni.

Forseti getur vikið þeim frá embætti, er hann hefur veitt það.

Forseti getur flutt embættismenn úr einu embætti í annað, enda missi þeir einskis í af embættistekjum sínum, og sé þeim veittur kostur á að kjósa um embættaskiptin eða lausn frá embætti með lögmaeltum eftir-launum eða lögmaeltum ellistyrk.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Forseti Íslands skipar formann nefndarinnar. Um nánari skipan hennar og störf skal mælt fyrir í lögum.

Í lögum má kveða á um að í tiltekin embætti megi einungis skipa íslenska ríkisborgara. Krefja má embættismann um eiðstaf að stjórnarskránni.

97. gr.

Sjálfstæðar ríkisstofnanir.

Í lögum má kveða á um tilteknar stofnanir ríkisins, sem gegna mikilvægu eftirliti eða afla upplýsinga sem nauðsynlegar eru í lýðræðisþjóðfélagi, njóti sérstaks sjálfstæðis. Starfsemi slíkra stofnana verður ekki lögð niður, henni breytt að verulegu leyti eða fengin öðrum stofnunum, nema með lögum sem samþykkt eru með 2/3 hlutum atkvæða á Alþingi.

VI. KAFLI Dómsvald

98. gr.

Skipan dómstóla.

Skipan dómstóla, þar á meðal dómstig og fjöldi dómara, skal ákveðin með lögum.

99. gr.

Sjálfstæði dómstóla.

Sjálfstæði dómstóla skal tryggt með lögum.

100. gr.

Lögsaga dómstóla.

Dómstólar skera endanlega úr um réttindi og skyldur að einkarétti, svo og sök um refsiverða háttsemi og ákveða viðurlög við henni.

Dómstólar skera úr um hvort lög samrýmist stjórnarskrá.

Dómstólar skera úr um hvort stjórnvöld hafi farið að lögum. Hjá ákvörðun stjórnvalds verður ekki komist í bráð með því að bera lögmæti hennar undir dóm.

101. gr.

Hæstiréttur Íslands.

Hæstiréttur Íslands er æðsti dómstóll ríkisins og hefur hann endanlegt vald til að leysa úr öllum málum sem lögð eru fyrir dómstóla.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

Með lögum má undanskilja ákveðna embættismannaflokka auk embættismanna þeirra, sem taldir eru í 61. gr.

59. gr.

Skipun dómsvaldsins verður eigi ákveðin nema með lögum.

60. gr.

Dómendur skera úr öllum ágreiningi um embættistakmörk yfirvalda. Þó getur enginn, sem um þau leitar úrskurðar, komið sér hjá að hlýða yfirvaldsboði í bráð með því að skjóta málinu til dóms.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Þó má ákveða með lögum að sérstakur dómstóll leysi endanlega úr ágreiningi um kjarasamninga og lögmæti vinnustöðvana, þó þannig að ákvörðunum hans um refsingu verði skotið til annarra dómstóla.

102. gr.

Skipun dómara.

Dómarar eru þeir sem skipaðir hafa verið ótímabundið í embætti dómara eða settir til að gegna því um tiltekinn tíma. Til dómstarfa geta dómstólar ráðið eða kvatt aðra eftir því sem mælt er fyrir í lögum.

Ráðherra skipar dómara og veitir þeim lausn. Dómara verður ekki vikið endanlega úr embætti nema með dómi, og þá aðeins ef hann uppfyllir ekki lengur skilyrði til að gegna embættinu eða sinnir ekki skyldum sem starfinu tengjast.

103. gr.

Sjálfstæði dómara.

Dómarar skulu í embættisverkum sínum fara einungis eftir lögum.

104. gr.

Ákærvald og ríkissaksóknari.

Skipan ákærvaldsins skal ákveðin með lögum.

Ríkissaksóknari er æðsti handhafi ákærvaldsins. Hann skal í embættisverkum sínum fara einungis eftir lögum.

Ráðherra skipar ríkissaksóknara og veitir honum lausn. Ríkissaksóknari er sjálfstæður í störfum sínum og nýtur sömu verndar í starfi og dómara.

VII. KAFLI Sveitarfélög

105. gr.

Sjálfstæði sveitarfélaga.

Sveitarfélög ráða sjálf málefnum sínum eftir því sem lög ákveða.

Sveitarfélög skulu hafa nægilega burði og tekjur til að sinna lögbundnum verkefnum.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

61. gr., 2. og 3. málsl.

Þeim dómendum, sem ekki hafa að auk[i] umboðsstörf á hendi, verður ekki vikið úr embætti nema með dómi, og ekki verða þeir heldur fluttir í annað embætti á móti vilja þeirra, nema þegar svo stendur á, að verið er að koma nýrri skipun á dómstólana. Þó má veita þeim dómara, sem orðinn er fullra 65 ára gamall, lausn frá embætti, en hæstaréttardómarar skulu eigi missa neins í af launum sínum.

61. gr., 1. málsl.

Dómendur skulu í embættisverkum sínum fara einungis eftir lögum.

78. gr.

Sveitarfélög skulu sjálf ráða málefnum sínum eftir því sem lög ákveða.

Tekjustofnar sveitarfélaga skulu ákveðnir með lögum, svo og réttur þeirra til að ákveða hvort og hvernig þeir eru nýttir.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

Tekjustofnar sveitarfélaga skulu ákveðnir með lögum, svo og réttur þeirra til að ákveða hvort og hvernig þeir eru nýttir.

106. gr.

Nálægðarregla.

Á hendi sveitarfélaga, eða samtaka í umboði þeirra, eru þeir þættir opinberrar þjónustu sem best þykir fyrir komið í héraði svo sem nánar skal kveðið á um í lögum.

107. gr.

Kosning sveitarstjórna og íbúalýðræði.

Sveitarfélögum er stjórnað af sveitarstjórnnum sem starfa í umboði íbúa og eru kjörnar í almennum, leynilegum kosningum.

Rétti íbúa sveitarfélags til þess að óska eftir atkvæðagreiðslu um mál-efni þess skal skipað með lögum.

108. gr.

Samráðsskylda.

Samráð skal haft við sveitarstjórnir og samtök þeirra við undirbúning lagasetningar sem varðar málefni sveitarfélaga.

VIII. KAFLI Utanríkismál

109. gr.

Meðferð utanríkismála.

Utanríkisstefna og almennt fyrirvar ríkisins á því sviði er á hendi ráðherra í umboði og undir eftirliti Alþingis.

Ráðherrum er skylt að veita utanríkismálanefnd Alþingis upplýsingar um utanríkis- og varnarmál. Ráðherra skal hafa samráð við nefndina áður en ákvörðun er tekin um mikilvæg utanríkismál.

Ákvörðun um stuðning við aðgerðir sem fela í sér beitingu vopnvalds, aðrar en þær sem Ísland er skuldbundið af samkvæmt þjóðarétti, skal háð samþykki Alþingis.

110. gr.

Þjóðréttarsamningar.

Ráðherra gerir þjóðréttarsamninga fyrir hönd Íslands. Þó getur hann

Stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

21. gr.

Forseti Lýðveldisins gerir samninga við önnur ríki. Þó getur hann enga

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

enga slíka samninga gert, ef þeir hafa í sér fólgið afsal eða kvaðir á landi, innsævi, landhelgi, efnahagslögsögu eða landgrunni, eða kalla á breytingar á landslögum, eða eru mikilvægir af öðrum ástæðum, nema samþykki Alþingis komi til.

111. gr.

Framsal ríkisvalds.

Heimilt er að gera þjóðréttarsamninga sem fela í sér framsal ríkisvalds til alþjóðlegra stofnana sem Ísland á aðild að í þágu friðar og efnahags-samvinnu. Framsal ríkisvalds skal ávallt vera afturkræft.

Með lögum skal afmarka nánar í hverju framsal ríkisvalds samkvæmt þjóðréttarsamningi felst.

Samþykki Alþingi fullgildingu samnings sem felur í sér framsal ríkisvalds skal ákvörðunin borin undir þjóðaratkvæði til samþykktar eða synjunar. Niðurstaða slíkrar þjóðaratkvæðagreiðslu er bindandi.

112. gr.

Skyldur samkvæmt alþjóðlegum samningum.

Öllum handhöfum ríkisvalds ber að virða mannréttindareglur sem bindandi eru fyrir ríkið að þjóðarétti og tryggja framkvæmd þeirra og virkni eftir því sem samræmist hlutverki þeirra að lögum og valdmörkum.

Alþingi er heimilt að lögfesta alþjóðlega mannréttinasáttmála og umhverfissamninga og ganga þeir þá framur almennum lögum.

IX. KAFLI Lokaákvæði

113. gr.

Stjórnarskrárbreytingar.

Þegar Alþingi hefur samþykkt frumvarp til breytingar á stjórnarskrá skal það borið undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar. Atkvæðagreiðslan skal fara fram í fyrsta lagi einum mánuði og í síðasta lagi þremur mánuðum eftir samþykkt frumvarpsins á Alþingi.

Hafi 5/6 hlutar þingmanna samþykkt frumvarpið getur Alþingi þó ákveðið að fella þjóðaratkvæðagreiðsluna niður og öðlast þá frumvarpið gildi engu að síður.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

slíka samninga gert, ef þeir hafa í sér fólgið afsal eða kvaðir á landi eða landhelgi eða ef þeir horfa til breytinga á stjórnarhögum ríkisins, nema samþykki Alþingis komi til.

79. gr., 1. mgr.

Tillögur, hvort sem eru til breytinga eða viðauka á stjórnarskrá þessari, má bera upp bæði á reglulegu Alþingi og auka-Alþingi. Nái tillagan samþykki skal rjúfa Alþingi þá þegar og stofna til almennra kosninga af nýju. Samþykki Alþingi ályktunina óbreytta, skal hún staðfest af forseta lýðveldisins, og er hún þá gild stjórnskipunarlög.

Tillögur stjórnlagaráðs

Afhentar forseta Alþingis 29. júlí 2011

114. gr.

Gildistaka.

Stjórnarskipunarlög þessi öðlast gildi þegar Alþingi hefur samþykkt þau í samræmi við ákvæði stjórnarskipunarlaga nr. 33 frá 17. júní 1944 með áorðnum breytingum.

Við gildistöku stjórnarskipunarlaga þessara falla úr gildi stjórnarskipunarlög nr. 33 frá 17. júní 1944 með áorðnum breytingum.

Ákvæði til bráðabirgða

Fyrstu kosningalög.

Þrátt fyrir ákvæði 10. mgr. 39. gr. nægir samþykki einfalds meirihluta atkvæða á Alþingi til að breyta lögum um kosningar til Alþingis til samræmis við stjórnarskipunarlög þessi eftir að þau taka gildi.

Stjórnarskrá lýðveldisins Íslands

1944 nr. 33 17. júní

81. gr.

Stjórnarskipunarlög þessi öðlast gildi, þegar Alþingi gerir um það ályktun, enda hafi meiri hluti allra kosningarbærra manna í landinu með leynilegri atkvæðagreiðslu samþykkt þau.

Ákvæði um stundarsakir

Er stjórnarskrá þessi hefur öðlast gildi, kýs sameinað Alþingi forseta Íslands fyrsta sinni eftir reglum um kjör forseta sameinaðs Alþingis, og nær kjörtímabil hans til 31. júlí 1945.

Þeir erlendir ríkisborgarar, sem öðlast hafa kosningarrétt og kjörgengi til Alþingis eða embættisgengi, áður en stjórnarskipunarlög þessi koma til framkvæmda, skulu halda þeim réttindum. Danskir ríkisborgarar, sem téð réttindi hefðu öðlast samkvæmt 75. gr. stjórnarskrár 18. maí 1920, að óbreyttum lögum, frá gildistöku stjórnarskipunarlaga þessara og þar til 6 mánuðum eftir að samningar um rétt danskra ríkisborgara á Íslandi geta hafist, skulu og fá þessi réttindi og halda þeim.

Þrátt fyrir ákvæði 6. mgr. 31. gr. nægir samþykki einfalds meiri hluta atkvæða á Alþingi til að breyta lögum um kosningar til Alþingis til samræmis við stjórnarskipunarlög þessi eftir að þau taka gildi. Þegar sú breyting hefur verið gerð fellur ákvæði þetta úr gildi.

thjodaratkvaedi.is
Upplýsingavefur um
þjóðaratkvæðagreiðsluna
20. október 2012

kosning.is
Kosningavefur
innanríkisráðuneytisins

althingi.is
Alþingisvefurinn

landskjor.is
Vefur landskjörstjórnar